

CONCHOLOGISCHE TERMEN II

Bivalvia

Dick F. Hoeksema

Inleiding

In 1981 verscheen het Informatieblad 'Conchologische termen I, Gastropoda'. Het doel van 'Conchologische termen II, Bivalvia' is een soortgelijk overzicht te bieden van de kenmerken van de tweekleppigen.

Bij het samenstellen van de lijst is gebruik gemaakt van de werken opgesomd onder het kopje 'Literatuur', met als uitgangspunten het overzicht in de 'Treatise on Invertebrate Paleontology' (Moore, 1969: N102-N109) en de verklarende woordenlijst in 'De Nederlandse zoetwatermollusken' (Gittenberger et al., 1998: 237-246). Opgenomen zijn Nederlandse en Engelse (E) termen, aangevuld met enkele begrippen uit het Duits (D). Wanneer bij de verklaringen een woord gebruikt wordt dat zelf als term in de lijst voorkomt, wordt dat woord onderstreept. De termen zijn in het algemeen zowel van toepassing op een doublet als op een klep, tenzij nader gespecificeerd.

Enkele termen worden in de literatuur verschillend gebruikt. In het algemeen worden hier dan ook de verschillende betekenissen gegeven, zonder een uitspraak welke 'de beste' is. Als de verschillende betekenissen van een term elkaar tegenspreken, geeft de interpretatie van Moore (1969) de doorslag. In de bijbehorende voetnoten wordt dan een toelichting gegeven.

De betekenis die aan termen wordt toegekend blijkt vaak subjectief. Bij een beschrijving van een tweekleppige verdient het daarom aanbeveling zo exact mogelijk te werk te gaan, met goede afbeeldingen en een duidelijke toelichting op wat, en hoe men gemeten heeft.

Bij de samenstelling van deze lijst is niet gestreefd naar volledigheid. Termen die in de literatuur (naar het subjectieve oordeel van de auteur) weinig gebruikt worden, zijn niet opgenomen. De terminologie van de verschillende ligamentsoorten is niet uitgediept; zie hiervoor bijvoorbeeld Moore (1969: N58-N64) en Oliver (1992: 12).

Om de lijst bruikbaar te maken onafhankelijk van 'Conchologische termen I, Gastropoda', bleek een zekere overlap van de twee lijsten onvermijdelijk. Echter, het overzicht van oude maten is hier niet opnieuw opgenomen. Daarvoor raadplege men deel I.

Het is natuurlijk mogelijk dat er belangrijke termen over het hoofd zijn gezien en ongetwijfeld zullen er fouten gemaakt zijn. Aanvullingen en kritische opmerkingen worden dan ook zeer op prijs gesteld.¹⁾

*NIET EN KAN DER BETER PASSEN,
ALS DAT T'SAMEN IS GEWASSEN*

*ALS VAN TWEE GEPAERDE SCHELPE
D'EENE BREECKT, OF WEL VERLIEST,
NIEMANT SAL U KONNEN HELPEN
– HOE MEN SOECKT, HOE NAU MEN KIEST –
AEN EEN, DIE MET EFFEN RANDEN
JUIST OP D'ANDER PASSEN SOU.*

.....

Jacob Cats (1577-1660)

¹ D.F. Hoeksema, Watertoren 28, 4336 KC Middelburg. E: dfhoeksema@zeelandnet.nl

Termen

A

abapicaal:	van de <u>top</u> af; tegenover <u>adapicaal</u>
abiotisch:	niet de levende natuur betreffend (chemisch, fysisch); tegenover <u>biotisch</u>
acentric (E):	van kleurpatronen of <u>sculptuur</u> : schuin t.o.v. de <u>groeilijnen</u> ; = oblique (E); zie ook <u>concentrisch</u> en <u>radiaal</u>
accessorische schelpstukken:	bijkomende delen; bepaalde tweekleppigen hebben naast hun twee normale kleppen ook nog één of meer 'extra' schelpstukken, bijv. de Pholadidae; <i>Pholas dactylus</i> L., 1758, heeft er zelfs vier, aan de <u>bovenzijde</u> van <u>voor</u> naar <u>achter</u> : <u>protoplax</u> (gepaard), <u>mesoplax</u> en <u>metaplax</u> ; fign. 24c, 25e, 26, 28, 29, 30
accessorische sluitspier:	tweekleppigen uit de familie Pholadidae hebben een aanvullende 'derde' sluitspier, vastgehecht direct onder de <u>mantelbocht</u> ; tengevolge van de aanhechting van deze spier heeft de mantellijn zich aan de onderzijde verbreed tot een veldje; fign. 26b, 29b
accessorische spier:	algemene benaming voor een spier anders dan een <u>sluitspier</u> of een aanhechtingsspier voor <u>mantel</u> of <u>sifonen</u> ; zie <u>spierindruksel</u>
achter(zijde):	de zijde waar de <u>sifo</u> 's zich bevinden; de <u>mantelbocht</u> (indien aanwezig) en het <u>uitwendig ligament</u> (indien aanwezig en voor zover niet gehecht aan <u>ligamentarea</u> 's) bevinden zich op het achterste deel van de schelp; = caudaal = posterieur = posterior (E); fign. 1, 4a, 5, 6, 16b, 17, 19, 32b
achterste veld:	van een klep: het bij een aantal tweekleppigen te onderscheiden deel van het schelpoppervlak achter de <u>diagonale rib</u> of vouw; tegenover <u>voorsteveld</u> ; = corselet (E) = posterior area (E) = posterior slope (E); fign. 3, 6, 7, 8, 25b, 26a; zie ook <u>middelste veld</u>
acline (E):	<u>orthocline</u> (E)
aculeate (E):	scherp, puntig
acuminate (E):	spits toelopend
acute (E):	met scherpe rand of punt; tegenover <u>obtuse</u> (E)
acute rib (E):	scherpe <u>rib</u> ; zie ook <u>tabulate rib</u> (E)
adapicaal:	in de richting van de <u>top</u> ; tegenover <u>abapicaal</u>
adductor:	<u>sluitspier</u>
adductor scar (E):	<u>sluitspierindruksel</u>
adembuis:	niet correcte benaming voor <u>sifo</u>
adult:	volgroeid, volwassen; tegenover <u>juveniel</u>
afgeknot:	stomp
alate (E):	met <u>oren</u> , bijv. Pteriidae (fig. 11), Pectinidae (fig. 12), <u>Teredinidae</u> (fign. 24, 25); = auriculate (E); zie ook <u>bialate</u> (E)
anale sifo:	bovenste sifobuis, uitstroomopening; fig. 19; zie ook <u>sifo</u>
anastomiseren:	van <u>ribben</u> : in elkaar opgaan, bijv. de <u>concentrische ribben</u> op de <u>achter-</u> en <u>voorzijde</u> van kleppen van <i>Chamelea striatula</i> (Da Costa, 1778); fig. 4c

angled (E):	met een hoek, niet regelmatig gebogen
angular (E):	hoekig
anisomyaar:	met gereduceerd of afwezig voorste <u>sluitspierindruksel</u> , bijv. Pinnidae (fig. 13) of Pectinidae (fig. 12); zie ook <u>sluitspier(en)</u>
Anisomyaria ²:	zie <u>sluitspier(en)</u>
anodont:	betreffende het <u>slot</u> : zonder <u>tanden</u> , bijv. Pinnidae (fig. 13); = cryptodont = edentulous (E); zie ook <u>slot-typen</u>
anterieur:	aan de <u>voorzijde</u> ; tegenover <u>posterieur</u> ; = anterior (E); fig. 1, 4a, 5, 6
anterior (E):	<u>anterieur</u>
anterior angle (E):	hoekige vouw van <u>umbo</u> naar <u>anteroventrale</u> schelprand
anterior area (E):	<u>voorste veld</u>
anterior disc (E):	zie <u>Teredinidae</u>
anterior lobe (E):	zie <u>Teredinidae</u>
anterior slope (E):	<u>voorste veld</u>
anterodorsaal:	voor / boven
anterodorsale rand:	van een klep: de <u>bovenrand</u> vóór de <u>umbo</u>
anteroventraal:	voor / onder
anteroventrale rand:	het <u>voorste</u> deel van de <u>onderrand</u>
Anwachslinie (D):	<u>groeilijn</u>
aperture (E):	opening; zie ook <u>byssal aperture</u> (E) en <u>pedal aperture</u> (E)
apex:	<u>top</u>
apicaal:	de <u>top</u> betreffend
apofyse:	vrijstaand, met de welving van de schelp meebuigend tandvormig uitsteeksel, dienend voor de aanhechting van spieren, niet te verwarren met <u>chondrofoor</u> ; bijv. 'achter / onder' de <u>slotplaat</u> bij de Pholadidae (fig. 26b, 29b) en <u>Teredinidae</u> (fig. 24b, 25c-d) of 'achter / onder' het <u>septum</u> bij <u>Mytilopsis</u> (fig. 14a-b); = apophysis (E)
apophysis (E):	<u>apofyse</u>
appendiculum:	plooitje op <u>umbo</u> bij schelpen van sommige <u>Pisidium</u> -soorten; fig. 16
area:	bij een <u>doublet</u> : meer of minder duidelijk begrensd langwerpig veld <u>achter</u> de <u>umbonen</u> bij veel tweekleppigen, naast en achter het uitwendig <u>ligament</u> en binnen de <u>achterste velden</u> , in het algemeen afwijkend in <u>sculptuur</u> en kleur van de rest van de schelp, duidelijk bij bijv. Veneridae (fig. 4b, 6); = escutcheon = rugveld; zie ook <u>lunula</u>
areola:	bij een <u>doublet</u> : bij sommige tweekleppigen te onderscheiden veld voor de <u>umbonen</u> , om de <u>lunula</u> , maar binnen de <u>voorste velden</u> ; fig. 6
asperous (E):	ruw door knobbeltjes
auricle(s) (E):	klein(e) <u>oor</u> (<u>oren</u>), bijv. in Pectinoidea (fig. 12)
auricular sulcus (E):	groef op de plaats van aanhechting van een <u>oor</u> aan de <u>schijf</u> (bij Pectinacea); zie ook <u>sulcus</u> (E) en <u>umbonal fold</u> (E)
auriculate (E):	<u>alate</u> (E)

2 Sommige auteurs (Wesselingh, 1989; Oliver, 1992) rekenen alleen de tweekleppigen met gereduceerde voorste sluitspier tot de **Anisomyaria**. Dit leidt tot een verdeling van de bivalven in Dimyaria en Monomyaria, waarbij de Dimyaria onderverdeeld worden in Heteromyaria (= Anisomyaria) en Homomyaria (= Isomyaria).

auriform (E): oorvormig

B

basaal: aan de onderzijde

bead (E): kleine, afgeronde knobbel op een rib

beak (E): top

bialate (E): met twee oren, bijv. Pteriidae (fig. 11) en Pectinidae (fig. 12); zie ook alate (E)

bifid (E): door een kloof in tweeën verdeeld, komt voor bij bijv. de cardinale tanden van Tellinidae; fig. 5

biotisch: de levende natuur betreffend; tegenover abiotisch

Bivalvia (bivalven): tweekleppigen, een klasse van de Mollusca; vaak worden nog de termen Lamellibranchia(ta) en Pelecypoda gebruikt om deze groep aan te duiden

body of shell (E): schijven van een doublet

body of valve (E): schijf van een klep

boven(zijde): de zijde waar de top zich bevindt; = dorsaal = rugzijde; fign. 1, 4b, 6a, 22b, 28a, 29a, 32c, 37a

branchiale sifo: onderste sifobuis, instroomopening; fig. 19; zie ook sifo

breadth (E): breedte = dikte

breedte³⁾: dikte

buikzijde: onderzijde; tegenover rugzijde

bulbous (E): bol, gezwollen; inflated (E)

butress (E): clavikel

byssal aperture (E): byssusopening

byssal foramen (E): byssusopening in de rechter klep van Anomiidae, waardoor de byssusdraden lopen; fig. 20

byssal gape (E): byssusopening tussen schelpranden, waardoor de byssusdraden lopen, bijv. bij Mytilidae, Pectinidae (fig. 12b: DG)

byssal notch (E): byssusinkeping

byssal sinus (E): inbochtig van de schelprand onder het voerste oor van de linkerklep van veel Pectinoidea, corresponderend met de byssusinkeping van de rechterklep maar meestal veel minder diep; fig. 12a

byssiferous (E): voorzien van byssus

byssus: een bundel draden van hoornachtig organisch materiaal (collageen) die eindigen in hechtschijfjes, afgescheiden door de voet van bepaalde tweekleppigen, waarmee de dieren zich vasthechten aan een substraat, bijv. bij Mytilidae, Pectinidae; = byssusdraden

byssusdraden: byssus

byssusinkeping: bij veel Pectinoidea: inkeping in de schelprand van de rechterklep, onder het voerste oor, waardoor de byssusdraden lopen; fig. 12c (BN); zie ook byssal sinus (E) en ctenolium

3 Wagner (1991) gebruikt voor de Pectinidae de term **breedte** in plaats van lengte en interpreteert dus breedte als verschillend van dikte. In bovenstaande lijst is gekozen voor het algemener gehanteerde onderscheid tussen hoogte, lengte en breedte = dikte = diameter. Zie fign 1 en 12.

byssusopening:	opening in de <u>rechterklep</u> van Anomiidae (fig. 20) of tussen schelpranden, bijv. bij Mytilidae, Pectinidae (fig. 12b: DG), waardoor de <u>byssusdraden</u> lopen; = byssal aperture (E); zie ook <u>byssal foramen</u> (E) en <u>byssal gape</u> (E)
C	
calcareous (E):	bestaande uit of lijkend op kalk
callum (E):	<u>callus</u>
callus:	1. schelpmateriaal afgezet in volwassen exemplaren van enkele soorten Pholadidae om een gat tussen de kleppen aan de voorzijde te bedekken, bijv. bij <i>Martesia striata</i> (L., 1758) en <i>Pholadidea loscombiana</i> Turton, 1819 (fig. 26); 2. een knobbel in het slot van <i>Pisidium personatum</i> Malm, 1855; = callum (E) = eelt
cancellate (E):	met ruit- of netvormige <u>sculptuur</u> ; zie ook <u>traliwerkstructuur</u>
cardinal area (E):	<u>ligamentarea</u>
cardinale as:	<u>slot-as</u>
cardinale tanden:	onder de <u>umbonen</u> gelegen <u>tanden</u> in een <u>heterodont slot</u> ; ze vormen meestal een min of meer <u>radiaal</u> patroon; = Hauptzähne (D) = hoofdtanden = 'verticale tanden' (in Solenoidea); fign. 1, 4, 5, 17(1); zie ook <u>laterale tanden</u>
cardinal platform (E):	<u>slotplaat</u>
carina (E):	<u>kiel</u>
carinate (E):	met <u>kiel</u> ; fign. 6, 7
cartilage (E):	verouderde term voor <u>inwendig ligament</u>
caudaal:	aan de <u>achterzijde</u> ('cauda' = staart); tegenover <u>rostraal</u>
cavity (E):	holte; zie <u>umbonal cavity</u> (E)
chevrongroeven:	V-vormige groeven in het <u>ligamentarea</u> , bijv. bij sommige Glycymeridae; fig. 23b
chondrofoor ⁴):	uitstekende (lepelvormige) vergroeiing in het <u>slot</u> van sommige tweekleppigen met daarop het <u>resiliumveld</u> , niet te verwarren met <u>apofyse</u> ; fign. 9, 26b
clavicle (E):	<u>clavikel</u>
clavikel:	verdikking aan de binnenkant van een klep ter ondersteuning van de <u>slotplaat</u> , vaak bij <u>chondrofoor</u> ; = buttress (E) = clavicle (E)
closed (E):	<u>gesloten</u>
collageen:	hoornachtige stof waar <u>byssusdraden</u> van gesponnen worden
co(m)marginal (E):	evenwijdig aan de <u>groeilijnen</u> , nieuwe term voor <u>concentrisch</u>
commissuur:	de lijn waar de twee kleppen elkaar raken; deze gebogen lijn ligt meestal in een vlak, het <u>commissuurvlak</u>

4 Tebble (1974: 8-9, 19) gebruikt de term **chondrofoor** als synoniem voor resilifer. Deze opvatting is hier niet overgenomen. Moore (1969: N48-N49, N102-N109) volgend, lijkt het verstandig om van een chondrofoor te spreken bij een uitstekende (lepelvormige) vergroeiing van het slot met daarop het resilifer. Dus bijv. ook bij *Cochlodesma praetenu* (Pulteney, 1799) (vergelijk Janssen et al., 1984: 160) en bij *Cuspidaria costellata* (Deshayes, 1833) (vergelijk Tebble, 1974: 205).

commissuurvlak (E):	het vlak waarin de <u>commissuur</u> ligt; = sagittal plane (E) = symmetrievlak (onzorgvuldige omschrijving)
compressed (E):	afgevlakt
concaaf:	holrond; tegenover <u>convex</u>
concentric (E):	<u>concentrisch</u>
concentrisch:	aanduiding voor <u>sculptuur</u> - of kleurpatronen, die evenwijdig aan de <u>groeilijnen</u> lopen, in het algemeen een regelmatig patroon vormend; = co(m)marginal (E) = concentric (E); bijv. <u>ribben</u> fign. 4c, 16a; zie ook <u>acentric</u> (E) en <u>radiaal</u>
conch (E):	schelp (<u>doublet</u>) of huisje
conchiferous (E):	met een schelp, een schelp makend
conchine:	<u>conchioline</u>
conchioline:	een met chitine verwante organische stof waaruit het <u>periostracum</u> en het <u>ligament</u> zijn opgebouwd (chitine is het hoofdbestanddeel van het skelet van insecten en schaaldieren); = conchine
conchologie:	de leer van de schelpen; de naam wordt soms gebruikt voor <u>weekdierkunde</u> of <u>malacologie</u> in het algemeen; = conchyliologie
conchyliologie:	<u>conchologie</u>
condyle (E):	de afgeronde schouder of knop waarom de kleppen in sommige soorten kunnen draaien, bijv. bij <u>Teredinidae</u> (fign. 24b, 25c-d) en <u>Pholadidae</u> (fig. 26b)
confluent (E):	van <u>mantelbocht</u> : onderste deel valt samen met de <u>mantellijn</u> ; fig. 5; zie ook <u>free</u> (E)
convex:	bolrond; tegenover <u>concaaf</u>
convexiteit:	van een klep: mate van welving; deze kan worden uitgedrukt in een formule $C = 100S/H$, waarbij C = convexiteit van een klep, S = <u>semidiameter</u> en H = <u>hoogte</u>
cordate (E):	hartvormig
corrosie:	verwerking door chemische aantasting, meestal het oplossen van de schelpkalk door een hoge zuurgraad van het water; begint meestal bij de <u>umbonen</u> , waar de <u>opperhuid</u> het eerst is verdwenen; = erosie
corrugate (E):	ruw door (onregelmatige) plooitjes
corselet (E):	<u>achterste veld</u>
costa(e) (E):	<u>rib(ben)</u>
costate (E):	met <u>ribjes</u>
costella(e) (E):	<u>ribje(s)</u>
costula(e) (E):	<u>ribje(s)</u>
costule(s) (E):	<u>ribje(s)</u>
crack (E):	scheurtje; zie <u>umbonal crack</u> (E)
crenate (E):	<u>gecreneleerd</u>
crenellate (E):	<u>gecreneleerd</u>
crenulate (E):	<u>gecreneleerd</u>
cruciform muscle (E):	<u>kruisspier</u>
crura (ev. crus) (E):	ribbelvormige of rechthoekige, symmetrisch gerangschikte <u>tanden</u> in een <u>isodont slot</u>

cryptodont:	<u>anodont</u>
ctenolium:	kamvormige <u>sculptuur</u> aan de <u>onderzijde</u> van de <u>byssusinkeping</u> in de <u>rechterklep</u> bij sommige Pectinoidea, dienend als geleiding voor de <u>byssus</u> ; fig. 12c(CT)
cuneate (E):	wigvormig
cuticula:	<u>opperhuid</u>

D

decussate (E):	kruisgewijs; patroon dat ontstaat door elkaar kruisende of snijdende <u>sculptuurelementen</u> , bijv. door <u>radiale ribben</u> en <u>concentrische groeven</u> (fig. 3) of door <u>radiale ribben</u> en <u>concentrische lijnen</u> (fig. 33)
denticle (E):	op tandje lijkend knobbeltje; = denticulation (E)
denticulate (E):	met op tandjes lijkende knobbeltjes; fig. 25b
denticulation (E):	<u>denticle</u> (E)
dents (E):	indeukingen; zie ook <u>hamerslagsculptuur</u>
depressed (E):	afgevlakt
depth (E) sensu Wagner (1991):	<u>breedte</u> = <u>dikte</u>
diagonaal:	lopend van de <u>umbo</u> naar het <u>posteroventrale</u> deel van een klep, bijv. de onderste <u>kiel</u> bij Hiatellidae (fig. 7); zie ook <u>marginal carina</u> (E), <u>posterior angle</u> (E), <u>posterior carina</u> (E), <u>posterior sulcus</u> (E) en <u>posterior ridge</u> (E)
diameter:	<u>breedte</u> = <u>dikte</u> ; zie ook <u>semidiameter</u>
dikte:	1. van een <u>doublet</u> : de afstand tussen het <u>linker</u> en het <u>rechter</u> raakvlak evenwijdig met het vlak van de <u>commissuur</u> ; = breadth (E) = breedte = depth (E) sensu Wagner (1991) = diameter = inflation (E); 2. van een klep: de grootste afstand tussen een punt van de buitenzijde en het vlak van de <u>commissuur</u> ; = semidiameter; fig. 1a, 12b; zie ook <u>hoogte</u> en <u>lengte</u> ; sommige auteurs geven hier de voorkeur aan de term breedte en gebruiken de term dikte alleen m.b.t. de schelpwand
dimyaaar:	met twee <u>sluitspierindrucksels</u> in elke klep, bijv. Myidae (fig. 9b); zie ook fig. 18 en <u>sluitspier(en)</u>
Dimyaria:	zie <u>sluitspier(en)</u>
diphyoïdie:	verticale schram; afwijking van een schelp, waardoor deze in tweeën gedeeld lijkt; wordt veroorzaakt door een beschadiging van de mantelrand
directe ontwikkeling:	zie <u>ontwikkeling</u>
disc (E):	<u>schijf</u>
discordant:	disharmonisch; betreffende de schelpranden: de rand van de ene klep valt binnen die van de ander, bijv. bij <i>Corbula</i> (fig. 36)
dissoconch:	de schelp volgend op de <u>embryonale</u> of <u>larvale schelp</u> , vanaf het begin met de kenmerken van de volwassen schelp (vorm, <u>slot</u> , <u>ligament</u> , <u>structuur</u> , kleur); = postembryonale schelp = postlarvale schelp; zie ook <u>prodissoconch</u>
distaal:	het verst van de <u>top</u> ; tegenover <u>proximaal</u>
divaricate (E):	van oppervlakt <u>sculptuur</u> : V-vormig; bijv. bij <i>Goniomya</i> (fig. 8)

divergent:	van min of meer <u>radiale sculptuur</u> : <u>ribben</u> /groeven die zich opsplitsen
dorsaal:	aan de <u>bovenzijde</u> ; tegenover <u>ventraal</u>
doublet:	de twee schelpheften van een tweekleppige die met de <u>slotband</u> verbonden zijn
dysodont:	betreffende het <u>slot</u> : met <u>tanden</u> in de vorm van een aantal knobbeltjes in de schelprand vlakbij de <u>top</u> , bijv. Crenellidae (fig. 33) en Mytilidae; zie ook <u>slot-typen</u>

E

edentulous (E):	<u>anodont</u>
eelt:	<u>callus</u>
elongate (E):	verlengd, bijv. <u>achterzijde</u> <i>Cuspidaria</i> (fig. 31) en <i>Tellina</i> (fig. 5)
emarginate (E):	schelprand onderbroken door inkeping of inbochting
embryonale schelp:	<u>prodissoconch</u>
entire (E):	van <u>mantellijn</u> : zonder <u>mantelbocht</u> ; fig. 23b; zie ook <u>integripalliate</u> (E)
epidermis:	<u>opperhuid</u>
equilateral (E):	<u>gelijkzijdig</u>
equivalve (E):	<u>gelijkkleppig</u>
erect (E):	loodrecht op het schelpoppervlak
erosie:	<u>corrosie</u>
escutcheon:	<u>area</u>
escutcheon ridge (E):	van een klap: ribbel die <u>area</u> begrenst; zie ook <u>ligament suture</u> (E)
exoskelet:	uitwendig skelet; de schelp van een tweekleppige dient als zodanig
expanded (E):	uitgespreid, verbreed

F

falcate (E):	<u>falciform</u> (E)
falciform (E):	sikkelvormig; = <u>falcate</u> (E)
fasciole (E):	band (vorm- of kleurelement)
ferruginous (E):	roestkleurig
filiform (E):	draadvormig, lang en dun
fissure (E):	inkeping
flabelliform (E):	waaivormig
flammules (E):	vlekjes als vlammetjes; fig. 23a
flank (E):	zijvlak, <u>schijf</u>
fluted (E):	van schelprand: glad en golvend
fold (E):	brede golf op het schelpoppervlak
foliaceous (E):	op een blad lijkend; patroon van sterk ontwikkelde <u>lamelvormige concentrische ribben</u> ; bijv. patroon op <u>achterste velden</u> <i>Circomphalus foliaceolamellosa</i> (fig. 6)
foramen (E):	opening, zie bijv. <u>byssal foramen</u> (E)
--form:	dit achtervoegsel geeft aan 'heeft de vorm van', meestal in vergelijking met een bekend geslacht, bijv. ensiform (fig. 17), modioliform (fig. 2), mytiliform (fig. 14) en pteriiform (fig. 11)
fosset(te) (E):	<u>socket</u> (E)

free (E):	van <u>mantelbocht</u> : onderste deel valt <i>niet</i> samen met <u>mantellijn</u> ; fig. 4a; zie ook <u>confluent</u> (E)
fringe (E):	franje; zie <u>periostracal fringe</u> (E); fig. 2
fulcrum (E):	langwerpige kalklamel, zie <u>ligament fulcrum</u> (E)

G

gape (E):	opening tussen de schelpranden bij samengetrokken kleppen, zie bijv. <u>byssal gape</u>
gapen:	van een tweekleppige: het overblijven van opening(en) tussen de schelpranden bij het sluiten van de schelp, bijv. Pectinidae, Solenidae en <u>Teredinidae</u> aan twee zijden (fign. 12b, 17b, 25d) en <i>Mya arenaria</i> L., 1758, aan één zijde (fig. 9)
gecorrodeerd:	aangetast door <u>corrosie</u>
gecreneleerd:	gekarteld, voorzien van inkepingen of kerfjes (crena), bijv. de randen van de kleppen; = crenate (E) = crenellate (E) = crenulate (E); fign. 4a, 23b, 33
gegranuleerd:	gekorreld; = grained (E)
gelijkkleppig:	<u>linker-</u> en <u>rechterklep</u> (zo goed als) spiegelbeeldig; = equivalve (E); fign. 4b, 6a, 16b, 22b, 25d, 28a, 29a, 32b
gelijkzijdig:	<u>voor-</u> en <u>achterzijde</u> (zo goed als) spiegelbeeldig; = equilateral (E); fig. 23
gesloten:	van een <u>doublet</u> : langs de schelpranden nergens <u>gapend</u> ; = closed (E)
gibbous (E):	zeer bol
globose (E):	bol, gezwollen; <u>inflated</u> (E)
glochidium (mv. glochidia, of glochidiën):	de karakteristieke larve(n) van de Unionidae; levende glochidiën zijn voorzien van haken die dienen om zich aan de huid of vinnen van vissen vast te hechten, waardoor zij in staat zijn zich over grote afstanden te (laten) verplaatsen; de driehoekige schelpjes zijn in bodemmonsters terug te vinden; op een niet <u>gecorrodeerde umbo</u> is het glochidiumklepje soms nog te zien; fig. 34
grained (E):	<u>gegranuleerd</u>
granule:	korrel
groeilijn(en):	lijn(en) op het (buiten)oppervlak van een schelp die op rustperiodes in de groei wijzen; in feite dus sporen van oude schelpranden, die in het algemeen een meer of minder onregelmatig <u>concentrisch</u> patroon vormen; = Anwachslijn (D) = growth line(s) (E); fign. 1b, 28b, 37b(GL); zie ook <u>growth rugae</u> (E), <u>growth threads</u> (E), <u>lijn</u> en <u>rib(ben)</u>
growth line(s) (E):	<u>groeilijn(en)</u>
growth ruga(e) (E):	onregelmatige plooï(en) op het schelpoppervlak, corresponderend met lange rustperiode(n) in de groei; fig. 3; zie ook <u>groeilijn(en)</u>
growth thread(s) (E):	draadvormige <u>groeilijn(en)</u>

H

halfgeknot:	de ene kant is stomper dan de andere
--------------------	--------------------------------------

hamerslagsculptuur:	met vele kleine onregelmatige putjes of facetten; = malleated (E) = shagreened (E); zie ook <u>dents</u> (E)
Hauptzähne (D):	<u>cardinale tanden</u>
heterodont:	betreffende het <u>slot</u> : met verschillend gevormde <u>cardinale</u> en <u>laterale tanden</u> , bijv. bij Mactridae (fig. 10), Pharellidae (fig. 17a); de <u>laterale tanden</u> kunnen onduidelijk zijn, bijv. bij Veneridae (fig. 4a) en zelfs afwezig, bijv. bij Thyasiridae (fig. 37c), Solenidae (fig. 17b); <u>laterale tanden</u> aan de <u>achterzijde</u> liggen i.h.a. geheel achter het <u>uitwendig ligament</u> (uitgezonderd bijv. bij <i>Ensis</i> (fig. 17a)); zie ook <u>slottanden-notatie</u> en <u>slot-typen</u>
heteromyaar:	met gereduceerd voorste <u>sluitspierindrukse</u> l in elke klep, bijv. Pinnidae (fig. 13); zie ook <u>sluitspier(en)</u>
Heteromyaria:	zie <u>sluitspier(en)</u>
hinge (E):	<u>slot</u>
homomyaar:	met twee (bijna) even grote <u>spierindrucksels</u> in elke klep, bijv. Veneridae (fig. 4a); zie ook <u>sluitspier(en)</u>
Homomyaria:	zie <u>sluitspier(en)</u>
hoofdtanden:	<u>cardinale tanden</u>
hoogte:	betreffende een <u>doublet</u> : de afstand tussen het boven- en onderraakvlak evenwijdig met de <u>slot-as</u> en loodrecht op het vlak van de <u>commissuur</u> ; fig. 1, 12a; zie ook <u>breedte</u> = <u>dikte</u> en <u>lengte</u>
horizontale tanden:	<u>laterale tanden</u> in Solenoidea; fig. 17
hyote spines (E):	holle, halfcylindrische, langs de gehele <u>onderzijde</u> open stekels; bijv. op de schelprand van Ostreidae
hypoplax:	langwerpige accessorische plaat evenwijdig aan het achterste deel van de onderrand in sommige Pholadidae, de spleet tussen de kleppen bedekkend; fig. 26a
hypostracum:	<u>parelmoerlaag</u>

I

imbricate (E):	dakpansgewijs overlappend
incrassate (E):	verdikt, zich verdikkend
incrustatie:	om- of overkorsting: een korst op de schelp van vaak <u>abiotische</u> oorsprong, meestal bestaande uit kalkverbindingen en niet door het dier zelf gevormd; <u>biotische</u> incrustatie komt ook voor: dit wordt veroorzaakt door begroeiing van de schelp met bijv. Bryozoa (mosdierpjes), kalkalgen, enz.
indented (E):	verdiept, ingekrast, zoals bijv. ‘indented <u>concentric lines</u> ’
inequilateral (E):	<u>ongelijkzijdig</u>
inequivalve (E):	<u>ongelijkkleppig</u>
inflated (E):	bol, gezwollen; = bulbous (E) = globose (E) = tumid (E) = turgid (E) = ventricose (E)
inflation (E):	van een <u>doublet</u> : <u>breedte</u> = <u>dikte</u>
integripalliate (E):	<u>mantellijn</u> zonder <u>mantelbocht</u> , bijv. Glycymeridae (fig. 23b); tegenover <u>sinupalliate</u> (E)

interdentum (E):	plaat in <u>slot</u> van sommige Unionidae tussen <u>pseudocardinale tanden</u> en <u>laterale tanden</u>
interspace (E):	<u>interval</u> (E)
interval (E):	ruimte tussen twee <u>ribben</u> ; = interspace (E)
inversodontie:	slotomkering; het verschijnsel dat bij een tweekleppige het spiegelbeeld van één of meer <u>slottanden</u> zich op de andere klep bevindt; inversodontie komt relatief veel voor bij Astartidae, Carditidae, Sphaeriidae en Unionidae; = slotinversie
inwendig ligament:	een chitineuze, elastische verbinding tussen de kleppen aan de binnenzijde, in elke klep vastgehecht direct onder de <u>top</u> , op een min of meer driehoekig veldje (<u>ligamentholte</u> , <u>resiliumveld</u> , <u>resilifer</u>) dat soms op een lepelvormig uitsteeksel kan liggen (<u>chondrofoor</u> , bijv. bij Myidae); het <u>inwendig ligament</u> kan sterk uitzetten, als een springveer, en zorgt ervoor dat de schelp in rusttoestand open staat; bij sommige tweekleppigen wordt het <u>inwendig ligament</u> versterkt door een <u>lithodesma</u> (bijv. bij Pandoracea en Poromyacea); = cartilage (E) = resilium; fign. 9, 10, 12c(RE), 20, 21; zie ook <u>ligament</u>
irridescient (E):	met prismatische kleuren door lichtbreking (bijv. in parelmoer)
isodont:	betreffende het <u>slot</u> : in elke <u>klep</u> enkele symmetrisch gerangschikte <u>tanden</u> (= crura (E)), bijv. bij <i>Spondylus</i> , Pectinoidea (fig. 12), <i>Plicatula</i> (fig. 35); zie ook <u>slot-typen</u>
isomyaar:	met twee (bijna) even grote <u>sluitspierindrucksels</u> in elke klep, bijv. bij Veneridae (fig. 4a); zie ook <u>sluitspier(en)</u>
Isomyaria:	zie <u>sluitspier(en)</u>

J

juveniel:	jong, onvolwassen; tegenover <u>adult</u>
------------------	---

K

Kante (D):	<u>kiel</u>
keel (E):	<u>kiel</u>
kiel:	hoekige vouw of uitstekende ribbel; = carina (E) = Kante (D) = keel (E); fign. 6, 7
klep:	één van de twee schelphelften van een tweekleppige
kruisspier:	Tellinacea en enkele Solenidae hebben een zgn. kruisspier, een spier bestaande uit twee bundels die kruiselings de twee kleppen verbinden, vastgehecht direct onder de <u>mantelbocht</u> (fig. 5); het doel van de kruisspier is waarschijnlijk het opvangen van de krachten die optreden bij het uitsteken en intrekken van de <u>sifo's</u> ; = cruciform muscle (E)
kruisspier-indrucksels:	tengevolge van de aanhechting van de <u>kruisspier</u> zijn er in de betreffende tweekleppigen direct onder de <u>mantelbocht</u> in elke klep twee ronde veldjes waarneembaar; fig. 5

L

lamel(len):	dunne plaat; = lamella (E) = lamina (E)
lamella (E):	<u>lamel</u>
lamelleus:	samengesteld uit dunne platen of laagjes; zie de ribben van <i>Circomphalus</i> (fig. 6)
Lamellibranchia(ta):	<u>Bivalvia</u>
lamelliform (E):	als dunne langwerpige plaat
lamina (E):	<u>lamel</u>
lanceolate (E):	<u>lancetvormig</u>
lancetvormig:	langwerpig, aan één eind spits toelopend en aan het andere eind afgerond; bijv. <u>escutcheon</u> van <i>Chamelea</i> (fig. 4b)
larvale schelp:	<u>prodissoconch</u>
lateraal:	zijdelings, aan de zijkant
laterale tanden:	langs de <u>bovenrand</u> gelegen <u>tanden</u> , aan weerszijden van de <u>umbonen</u> in een <u>heterodont slot</u> ; ze lopen meestal min of meer evenwijdig aan de schelprand; = 'horizontale tanden' (in Solenoidea) = Nebenzähne (D) = zijtanden; fign. 1, 17(2); zie ook <u>cardinale tanden</u>
lecithotrofische ontwikkeling:	zie <u>ontwikkeling</u>
lengte:	betreffende een <u>doublet</u> : de afstand tussen het voor-en achterraakvlak loodrecht op de <u>slot-as</u> ; = width (E) sensu Wagner (1991); fign. 1, 12c; zie ook <u>breedte</u> = <u>dikte</u> en <u>hoogte</u>
ligament:	een elastische of veerkrachtige band, opgebouwd uit <u>conchioline</u> , die de twee kleppen van een schelp aan de <u>bovenzijde</u> met elkaar verbindt en ervoor zorgt dat de kleppen in rusttoestand open staan; het ligament kan zich inwendig (een <u>resilium</u>) en/of uitwendig (een <u>tensilium</u>) bevinden; het <u>uitwendig ligament</u> ligt meer of minder verzonken aan de <u>rugzijde</u> achter de <u>umbonen</u> of uitgespreid over twee <u>ligamentarea's</u> ; = slotband
ligamentarea:	van een klep: het vlakke of licht <u>concave</u> schelpgedeelte, in het algemeen driehoekig, tussen de <u>top</u> en slotrand van een klep van Glycymeridae (fig. 23b) en Arcidae (fig. 22), waarop het <u>uitwendig ligament</u> , het <u>tensilium</u> , is vastgehecht; = cardinal area (E)
ligamentdrager:	<u>nymf</u>
ligament fulcrum (E):	<u>nymf</u>
ligamentgroeve:	van een klep: 1. <u>nymf</u> ; 2. groeve die <u>nymf</u> begrenst; = ligament suture (E); 3. groeve in <u>ligamentarea</u> (bijv. bij Arcidae en Glycymeridae); zie ook <u>chevrongroeven</u>
ligamentholte:	<u>resiliumveld</u>
Ligamentleiste (D):	<u>nymf</u>
ligament pit (E):	<u>resiliumveld</u>
ligament suture (E):	van een klep: groeve die <u>uitwendig ligament</u> begrenst; fig. 6; zie ook <u>escutcheon ridge</u> (E)
ligamentveld:	<u>resiliumveld</u>

lijn:	m.b.t. <u>sculptuur</u> : niet zichtbaar verheven dunne <u>rib</u> ; sterk ontwikkelde <u>groeilijnen</u> worden soms ook <u>ribben</u> genoemd
lineated (E):	met <u>lijntjes</u>
linkerklep:	de klep aan de linkerkant als men de schelp met de <u>rugzijde</u> omhoog vanaf <u>achter</u> bekijkt
lira(e) (E):	m.b.t. <u>sculptuur</u> : duidelijk zichtbaar verheven dunne <u>concentrische rib(ben)</u> ; = liration(s) (E)
liration (E):	<u>lira</u> (E)
lithodesma:	accessorische kalkstructuur die de inwendige <u>slotband</u> versterkt, bijv. bij Pandoracea en Poromyacea; = ossiculum
longitudinaal:	evenwijdig aan de <u>slot-as</u>
lunate (E):	sikkelvormig
lunula:	van een <u>doublet</u> : meer of minder duidelijk begrensd, in het schelpoppervlak gedrukt veldje voor de <u>umbonen</u> op de buitenkant van de schelp van veel tweekleppigen, omzoomd door de <u>areola</u> (indien aanwezig), binnen de <u>voorstevelden</u> , in het algemeen hartvormig en afwijkend in <u>sculptuur</u> en kleur van de rest van de schelp, bijv. bij Veneridae (fign. 4b, 6); bij Pectinidae de schelpdelen tussen de <u>schijven</u> en de <u>oren</u> aan de <u>voorzijde</u> (fig. 12b: LU); = lunule (E) = maantje; zie ook <u>area</u>
lunule (E):	<u>lunula</u>

M

maantje:	<u>lunula</u>
maculate (E):	met vlekjes of blokjes
malacologie:	<u>weekdierkunde</u>
malleated (E):	met <u>hamerslagsculptuur</u>
mantel:	lichaamswand van het dier, die onder meer zorgt voor de vorming van de schelp; de mantelrand is met fijne spiertjes dicht bij de onderrand aan de kleppen bevestigd; zie ook <u>mantellijn</u>
mantelbocht:	aanhechtingsplaats van de <u>sifobuizen</u> ; bij een lege tweekleppige aan de binnenzijde te zien als een inbochting in de <u>mantellijn</u> ; = palliaalsinus = sinus; fign. 4a, 5, 9b, 17(14), 26b, 29b
mantellijn:	plaats waar de <u>mantel</u> aan de schelp bevestigd is; aan de binnenzijde van een klep te zien als een gebogen lijn tussen de twee <u>spierindrucksels</u> , grotendeels min of meer evenwijdig aan de onderste schelprand; = palliaallijn; fign. 1, 4a, 5, 9b, 11, 17, 22a, 26b, 29b, 37c (PL)
margin (E):	schelprand
marginal carina (E):	<u>diagonale kiel</u>
median area (E):	<u>middelste veld</u> = schijf
median disc (E):	zie <u>Teredinidae</u>
mesoconch:	bij sommige tweekleppigen te onderscheiden middendeel van de <u>dissoconch</u> , door duidelijke discontinuïteiten gescheiden van oudere en jongere groeistadia, bijv. bij <i>Plicatula</i> ; fig. 35

mesoplax:	<u>accessorisch schelpstuk</u> van de Pholadidae, dwars boven de <u>bovenranden</u> van de kleppen, direct achter de <u>umbonen</u> , ter bescherming van de achterkant van de <u>voorste sluitspier</u> ; fig. 26a, 29, 30
metaplax:	<u>accessorisch schelpstuk</u> van de Pholadidae, achter de <u>umbonen</u> , de spleet tussen de <u>bovenranden</u> van de kleppen bedekkend; fig. 26a, 29
middelste veld:	het deel van het oppervlak van een klep tussen het <u>achterste</u> en het <u>voorste veld</u> = schijf
monomyaar:	met één <u>sluitspierindruksel</u> in elke klep, bijv. Pteriidae (fig. 11); zie ook <u>sluitspier(en)</u>
Monomyaria:	zie <u>sluitspier(en)</u>
monstruositeit:	afwijking van de normale natuurlijke vorm
myofoor⁵:	een verdikking van de schelpwand voor de aanhechting van een spier, meestal een <u>adductor</u> , bijv. bij <i>Megalodon</i> ; zie ook <u>spierindruksel</u>

N

nacreous (E):	parelmoerachtig
Nebenzähne (D):	<u>laterale tanden</u>
nepioconch:	bij sommige tweekleppigen te onderscheiden beginstadium, groter dan de <u>prodissoconch</u> , door een duidelijke discontinuïteit gescheiden van jongere groeistadia, bijv. bij sommige soorten van de geslachten <i>Corbula</i> (fig. 36), <i>Plicatula</i> (fig. 35), <i>Echinochama</i> en <i>Hinnites</i>
nepionisch schelpje:	<u>nepioconch</u>
nodiferous (E):	met knobbeltjes
nodose (E):	met knobbeltjes
nodule (E):	knobbeltje
notatie slottanden:	<u>slottanden-notatie</u>
notch (E):	inkeping, inbocht; zie <u>byssal notch</u> (E)
nummering slottanden:	<u>slottanden-notatie</u>
nymf:	verzonken langwerpige veld of groeve aan de <u>rugzijde</u> van een klep, binnen het <u>area</u> (indien aanwezig), aan de binnenzijde van een klep waarneembaar als een kalklijst (de ligamentdrager) waaraan het <u>uitwendig ligament</u> , het <u>tensilium</u> , is vastgehecht; soms is de binnenrand van de kalklijst naar boven gebogen, bijv. bij <i>Cerastoderma edule</i> (L., 1758); = ligamentdrager = ligament fulcrum (E) = ligamentgroeve = Ligamentleiste (D) = nymph (E); fig. 1c, 6, 10, 17(3), 37 (LG)
nymph (E):	<u>nymf</u>

O

oblique (E):	schuin, bijv. <u>tanden</u> t.o.v. de <u>slot-as</u> of <u>sculptuur</u> t.o.v. de <u>groeilijnen</u> (<u>acentric</u> (E))
---------------------	--

5 Tebble (1974: 9) houdt **myofoor** voor een synoniem van apofyse. Dat lijkt niet correct. Vergelijk Moore (1969: N32, N50-N51 fig. 7, N53).

oblong (E):	langwerpig; fign. 1, 7, 8
obsolete (E):	zwak, onduidelijk, gereduceerd
obtuse (E):	1. stomp; tegenover <u>acute</u> ; 2. dof
--oid:	dit achtervoegsel geeft aan 'gelijkend op', bijv. <u>discoïd</u> (E) fig. 12, <u>ovoid</u> (E) fig. 9b
onder(zijde):	van een klep: de zijde tegenover de zijde waar de <u>top</u> zich bevindt; = basaal = buikzijde = ventraal; fig. 1
ongelijkkleppig:	niet <u>gelijkkleppig</u> ; fign. 12, 36
ongelijkzijdig:	niet <u>gelijkzijdig</u> ; fign. 1, 2, 3, 4
ontwikkeling:	bij de eerste ontwikkeling van de tweekleppigen worden in het algemeen drie typen onderscheiden: ◦ planktotrofisch: kort ei-stadium → lang planktonisch larvaal stadium → vestiging op substraat of bodem; dit type komt het meest voor (bijv. bij Mytilidae, Cardiidae) ◦ lecithotrofisch: lang ei-stadium → kort planktonisch larvaal stadium → vestiging op substraat of bodem (bijv. bij Ostreidae) ◦ direct: lang ei-stadium → vestiging op substraat of bodem (dus geen planktonisch stadium) (bijv. bij Sphaeriidae); enkele zoetwater-tweekleppigen liften mee met vissen tijdens hun larvaal stadium (bijv. de Unionidae), zie <u>glochidium</u> ; het schelpje dat tijdens het embryonale en larvale stadium ontwikkeld wordt, heet de <u>prodissoconch</u> ; larven die voor hun planktonisch bestaan een <u>velum</u> ontwikkelen heten <u>veligers</u> en de <u>prodissoconch</u> wordt dan wel <u>veliconch</u> genoemd
oor:	het oorvormige achterste deel van de kleppen van de <u>Teredinidae</u> (fign. 24, 25) of een van de vleugelvormige uitsteeksels van de klep aan de voor- en achterzijde van de <u>top</u> , bijv. in Pectinacea (fig. 12) en Pteriacea (fig. 11); = auricle (E; klein oor) = wing (E; groot oor, vleugel)
opisthocline (E):	van boven naar onder: naar achteren gebogen, bijv. van <u>tanden</u> ; zie ook <u>prosocline</u> (E) en <u>orthocline</u> (E)
opisthogyr:	betreffende de <u>umbonen</u> : de <u>toppen</u> zijn naar achteren gericht; zie ook <u>orthogyr</u> , <u>prosogyr</u> en <u>spirogyr</u>
opisthogyrate (E):	<u>opisthogyr</u>
opperhuid:	de buitenste laag van de <u>schelp</u> , opgebouwd uit <u>conchioline</u> ; is vaak (ten dele) afgesleten; = cuticula = epidermis = periostracum
orbicular (E):	cirkelvormig; fign. 6, 23
orthocline (E):	(bijna) loodrecht op <u>slot-as</u> , bijv. van <u>tanden</u> ; = acline (E); zie ook <u>prosocline</u> (E) en <u>opisthocline</u> (E)
orthogyr:	betreffende de <u>umbonen</u> : de <u>toppen</u> zijn naar elkaar gericht; zie ook <u>opisthogyr</u> , <u>prosogyr</u> en <u>spirogyr</u>
orthogyrate (E):	<u>orthogyr</u>
oren:	zie <u>oor</u>
ossiculum:	<u>lithodesma</u>

ostracum:	<u>prisma-</u> of <u>porseleinlaag</u>
oval (E):	ovaal
ovate (E):	eivormig
ovoid (E):	enigszins eivormig; fign. 1, 9b

P

paletten:	twee kalkplaatjes die bij de <u>Teredinidae</u> (paalwormen) aan het begin van de boorgang rondom de <u>sifobuizen</u> liggen en de boorgang kunnen afsluiten; fign. 24c, 25a, 25e
palliaallijn:	<u>mantellijn</u>
palliaalsinus:	<u>mantelbocht</u>
papillae (E):	papillen, bobbeltjes
parelmoerlaag:	de binnenste van de drie lagen van een <u>schelp</u> (niet altijd aanwezig), opgebouwd uit koolzure kalk die is afgezet in zeer dunne bladvormige kristallen; = hypostracum
pedaal:	de <u>voet</u> betreffend
pedal (E):	<u>voet</u>
pedal aperture (E):	<u>pedal gape</u> (E)
pedal elevator muscle (E):	<u>voetelevator</u>
pedal gape (E):	opening tussen de schelpranden voor de <u>voet</u> ; = pedal aperture (E)
pedal levator muscle (E):	<u>voetretractor</u>
pedal protractor muscle (E):	<u>voetprotractor</u>
pedal retractor muscle (E):	<u>voetretractor</u>
pelagisch:	vrij in het open water levend, van toepassing op planktonische larven; zie ook <u>ontwikkeling</u>
Pelecypoda:	<u>Bivalvia</u>
pellucid (E):	doorschijnend, helder
periostracal fringe (E):	harige franje aan <u>opperhuid</u> , bijv. bij <i>Limopsis aurita</i> (Brocchi, 1814) en <i>Modiolus barbatus</i> (L., 1758); fig. 2
periostracum:	<u>opperhuid</u>
pilose (E):	behaard; fig. 2
pilous (E):	behaard; fig. 2
planktotrofische ontwikkeling:	zie <u>ontwikkeling</u>
plica (E):	vouw, plooi in de schelpwand (niet alleen aan het schelpoppervlak); fign. 6, 7, 8
porseleinlaag:	de middenlaag van een <u>schelp</u> , opgebouwd uit koolzure kalk die is afgezet in de vorm van gekruiste <u>lamellen</u> ; = ostracum; zie ook <u>prismalaag</u>
postembryonale schelp:	<u>dissoconch</u>
posterieur:	aan de <u>achterzijde</u> ; tegenover <u>anterieur</u> ; = posterior (E); fign. 1, 4a, 5, 6
posterior (E):	<u>posterieur</u>
posterior angle (E):	<u>diagonale hoekige vouw</u>
posterior area (E):	<u>achterste veld</u>
posterior carina (E):	<u>diagonale kiel</u>
posterior disc (E):	zie <u>Teredinidae</u>

posterior ridge (E):	<u>diagonale rib</u>
posterior slope (E):	<u>achterste veld</u>
posterior sulcus (E):	<u>diagonale sulcus</u>
posterodorsaal:	<u>achter</u> / <u>boven</u>
posterodorsale rand:	de rand aan de <u>bovenzijde</u> van een klep <u>achter</u> de <u>umbo</u>
posteroventraal:	<u>achter</u> / <u>onder</u>
posteroventrale rand:	het <u>achterste</u> deel van de <u>onderrand</u>
postlarvale schelp:	<u>dissoconch</u>
primaire ribben:	ribben die het meest uitsteken en meestal eerder verschijnen dan de kleinere <u>secundaire ribben</u> ; fign. 12a(PR), 38
prionodont (E):	<u>taxodont</u>
prismalaag:	de middenlaag van een schelp, opgebouwd uit koolzure kalk die is uitgekristalliseerd in prismavorm loodrecht op het schelp-oppervlak; = ostracum; zie ook <u>porseleinlaag</u>
prodissoconch:	schelp gevormd tijdens het embryonale en/of larvale stadium van een tweekleppige, soms nog zichtbaar als een afgescheiden gedeelte op de <u>umbonen</u> (fign. 32, 33); = embryonale schelp (in geval van <u>directe ontwikkeling</u>) = larvale schelp (in geval van <u>planktotrofische</u> of <u>lecithotrofische ontwikkeling</u>); = <u>veliconch</u> (in geval van soorten met een <u>veliger</u> -stadium); zie ook <u>dissoconch</u> en <u>glochidium</u>
prodissoconch I:	oudste deel van een <u>prodissoconch</u> , gevormd door de schelpklier van een embryo of larve; de twee kleppen zijn D-vormig en hebben nog geen <u>structuur</u> , <u>ligament</u> of <u>tanden</u>
prodissoconch II:	jongste deel van een <u>prodissoconch</u> , gevormd door de mantelrand van een embryo of larve; de <u>prodissoconch</u> verliest de D-vorm, er verschijnen <u>groeilijntjes</u> , een <u>ligament</u> en primitieve <u>slottanden</u> ; <u>prodissoconch II</u> wordt (bijna) niet gevormd door de soorten met een <u>lecithotrofische ontwikkeling</u>
produced (E):	verlengd, uitgerekt
procline (E):	van boven naar onderen: naar voren gebogen, bijv. van <u>tanden</u> ; zie ook <u>opisthocline</u> (E) en <u>orthocline</u> (E)
prosocoelous (E):	<u>prosogyr</u>
prosogyr:	betreffende de <u>umbonen</u> : de <u>toppen</u> zijn naar voren gericht; = prosocoelous (E); zie ook <u>opisthogyr</u> , <u>orthogyr</u> en <u>spirogyr</u>
prosogyrate (E):	<u>prosogyr</u>
protoplax:	<u>accessorisch schelpstuk</u> van de Pholadidae, enkelvoudig of gepaard, boven de omgeslagen <u>bovenranden</u> van de kleppen aan de <u>voorzijde</u> , boven de <u>umbonen</u> , ter bescherming van de voorste <u>sluitspier</u> ; bijv. bij <i>Barnea candida</i> (L., 1758), enkelvoudig, en <i>Pholas dactylus</i> L., 1758, gepaard; fign. 26a, 28, 29
proximaal:	het dichtst bij de <u>top</u> ; tegenover <u>distaal</u>
pseudocardinale tanden:	onregelmatig gevormde <u>tanden</u> nabij de <u>top</u> , bijv. in sommige Unionidae en Thyasiridae (fig. 37: PT); zie ook <u>pseudolaterale tanden</u>
pseudolaterale tanden:	langwerpige tanden, min of meer evenwijdig aan de <u>dorsale</u>

punctate (E):	schelprand, met één uiteinde dicht bij de <u>top</u> , bijv. in sommige Unionidae; zie ook <u>pseudocardinale tanden</u>
punctum (mv. puncta):	met <u>puncta</u>
pustulate (E):	speldeprik-putje in het oppervlak
pustule(s) (E):	met pukkels, wrattig
	pukkel(s), bult(en)

Q

quadrate (E):	(bijna) vierkant
Quenstedt muscle (E):	kleine spier in de Ostreidae met onbekende functie en met <u>spierindrucksel</u> onder <u>ligamentarea</u>

R

radiaal:	aanduiding voor <u>sculptuur</u> of kleurpatronen, die uitstralen vanaf de <u>top</u> ; fign. 3, 12, 13, 31, 33, 35, 38; zie ook <u>acentric</u> (E) en <u>concentrisch</u>
rechterklep:	de klep aan de rechterkant als men de schelp met de <u>rugzijde</u> omhoog vanaf <u>achter</u> bekijkt
reflection (E):	ombuiging, zie <u>umbonal reflection</u> (E); fign. 25c, 26, 28, 29
resiliifer (E):	<u>resiliumveld</u>
resilifer⁶):	<u>resiliumveld</u>
resilium⁶):	<u>inwendig ligament</u>
resilium pit (E):	resiliumveld
resiliumveld:	een min of meer driehoekig veldje direct onder de <u>top</u> , waaraan het <u>inwendig ligament</u> , het <u>resilium</u> , is vastgehecht; het <u>resiliumveld</u> ligt soms op een <u>chondrofoor</u> ; = ligamentholte = ligamentveld = ligament pit (E) = resiliifer = resilium pit (E); fign. 9a, 10(res)
reticulate (E):	met netvormige <u>sculptuur</u> ; zie bijv. <u>achterste veld</u> <i>Venerupis decussata</i> (L., 1758), fig. 3
rhomboidal (E):	ruit- of parallellogramvormig; fig. 3
rib(ben):	regelmatige lijstvormige verdikkingen aan de buitenzijde (soms binnenzijde) van een schelp; wat sommige auteurs 'concentrische <u>ribjes</u> ' noemen, wordt door anderen omschreven als 'krachtige groeilijnen'; = <u>costa(e)</u> (E); zie ook <u>primaire</u> en <u>secundaire ribben</u>
ribje(s):	kleine <u>rib(ben)</u> ; = <u>costella(e)</u> (E) = <u>costula(e)</u> (E) = <u>costule(s)</u> (E) = <u>riblet(s)</u> (E)
riblet(s) (E):	<u>ribje(s)</u>
ridge (E):	ribbel, richel
rostraal:	aan de <u>voorzijde</u> ('rostrum' = snavel); tegenover <u>caudaal</u>
rostrate (E):	met <u>rostrum</u> ; fig. 31
rostrum (mv. rostra):	puntig, snavelachtig uiteinde, bijv. aan de <u>achterzijde</u> (sic!, vergelijk

6 In navolging van o.a. Moore (1969) en Tebble (1974) wordt de term **resilium** gebruikt voor het inwendige ligament en wordt de aanhechtingsplaats voor het resilium, het resiliumveld, aangeduid met de term **resiliifer**. Dit in afwijking van Jansen et al. (1984) en Gittenberger et al. (1998) die de term resilium gebruiken respectievelijk in plaats van resiliifer en als synoniem van nymf.

rotundate (E):	<u>rostraal</u>) bij Cuspidariidae (fig. 31); = Schnabel (D)
ruga(e):	afgerond grove, onregelmatige ribbel(s); zie ook <u>growth rugae</u> (E) en <u>umbonale rugae</u>
rugose (E):	met ruw oppervlak, ribbelig
rugveld:	<u>area</u>
rugzijde:	<u>bovenzijde</u> ; tegenover <u>buikzijde</u>
S	
sagittal plane (E):	<u>commissuurvlak</u>
scabrous (E):	met ruw oppervlak
scale (E):	schub
scalloped (E):	m.b.t. de schelprand: met serie regelmatige groeven aan de binnenkant, corresponderend met de einden van <u>ribben</u> aan de buitenkant, als bij de rand van een 'scallop' (Pectinidae)
scar (E):	litteken, <u>spierindruksel</u>
schelp(bouw):	de schelp wordt opgebouwd uit drie lagen: 1. de <u>opperhuid</u> (= periostracum), 2. de <u>prismalaag</u> of de <u>porseleinlaag</u> (= ostracum) en 3. de <u>parelmoerlaag</u> aan de binnenzijde (= hypostracum), niet bij alle soorten aanwezig; de lagen 1 en 2 worden door de mantelrand aangemaakt en laag 3 door het gehele manteloppervlak; de lagen 2 en 3 bestaan uit koolzure kalk (calciumcarbonaat, CaCO ₃), die (laag 2) kan worden afgezet in de vorm van prisma's (<u>prismalaag</u>), gekruiste <u>lamellen</u> (<u>porseleinlaag</u>) of (laag 3) als zeer dunne bladvormige kristallen (<u>parelmoerlaag</u>); laag 1, de <u>opperhuid</u> , bestaat uit <u>conchioline</u> en beschermt de schelp tegen oplossingsverschijnselen
schijf:	in het algemeen: het <u>middelste veld</u> van een klep, tussen het <u>achterste</u> en het <u>voorstte veld</u> ; in Pectinacea, Pteriacea: het geheel van een klep zonder de <u>oren</u> ; = body of valve (E) = disc (E) = flank (E) = median area (E) ; fign. 6b, 11, 12(DI), 25b, 26a
Schließmuskel (D):	<u>sluitspier</u>
Schließmuskelansatz (D):	<u>sluitspierindruksel</u>
Schnabel (D):	<u>rostrum</u>
scissulate (E):	van lijntjes/groefjes: dicht op elkaar staand, schuin t.o.v. de <u>groeilijnen</u> , bijv. op <u>rechterklep</u> van <i>Tellina fabula</i> Gmelin, 1791
sculptuur:	de oppervlaktestructuur (<u>ribjes</u> , putjes, ...); = surface ornament (E)
secundaire ribben:	<u>ribben</u> die minder uitsteken en vaak later verschijnen op de schelp dan de <u>primaire ribben</u> ; fign. 12a(SR), 38
semidiameter:	de <u>breedte</u> = <u>dikte</u> van een <u>klep</u> ; fig. 1; zie ook <u>diameter</u>
septum (mv. septa):	schot, bijv. aan de binnenkant van de punt van kleppen van Dreissenidae (fig. 14) en Pinnidae (fig. 13)
serrate (E):	gezaagd, soms betrekking hebbend op een rij knobbeltjes of een fijn golvende rand; fig. 25e

shagreened (E):	met <u>hamerslagsculptuur</u>
sifo('s), sifon(s, -en):	verlenging van de <u>mantel</u> aan de <u>achterzijde</u> , samengesteld uit twee losse of twee vergroeide buizen; door de onderste buis, de <u>branchiale sifo</u> , stroomt het water met zuurstof en voedsel naar binnen; door de bovenste buis, de <u>anale sifo</u> , wordt het afgewerkte water met koolzuur en uitwerpselen (faeces) weggepompt; = 'adembuis' (niet correct) = siphon (E); fig. 19
sifonoplax:	buisvormige verlenging van de schelp van enkele soorten Pholadidae ter (gedeeltelijke) bescherming van de <u>sifo's</u> , bijv. bij <i>Pholadidea loscombiana</i> Turton, 1819; fig. 26
sifonretractor:	spier aan de binnenzijde van de schelp met als doel de <u>sifo's</u> te (helpen) intrekken; indruksel valt binnen de <u>mantellijn</u> en is derhalve slecht of niet waarneembaar
sinuate (E):	<u>sinueus</u>
sinueus:	golvend, soms gebruikt voor het verloop van bijv. <u>groeilijnen</u> ; = sinuate (E)
sinupalliate (E):	<u>mantellijn</u> met <u>mantelbocht</u> , bijv. Myidae (fig. 9b); tegenover <u>integripalliate</u> (E)
sinus:	1. <u>mantelbocht</u> ; 2. inbochting; zie <u>byssal sinus</u> (E)
siphon (E):	<u>sifo</u>
slot:	<u>slotplaten</u> met <u>tanden</u> en elastische <u>slotband(en)</u> , waardoor beide kleppen van een tweekleppige aan elkaar verbonden zijn; = hinge (E) = slotlijst; fig. 1
slot-as:	denkbeeldige as waarlangs de twee kleppen scharnieren; = cardinale as
slotband:	<u>ligament</u>
slotinversie:	<u>inversodontie</u>
slotlijst:	<u>slot</u>
slotplaat:	van een klap: inwendige plaat van schelpmateriaal, waarop de <u>tanden</u> bevestigd zijn; = cardinal platform (E)
slottanden:	<u>tanden</u>
slottanden-notatie ⁷):	bij het beschrijven van een <u>heterodont</u> slot wordt wel gebruik gemaakt van het nummeren van de tanden; voor de <u>linker-</u> en <u>rechterklep</u> worden respectievelijk even en oneven nummers gebruikt; de nummering van de <u>laterale tanden</u> loopt op van onderen naar boven en wordt weergegeven door A (= <u>anterieur</u>) of P (= <u>posterieur</u>) in combinatie met een Romeins cijfer (bijv. AI, AIII, PI en PIII in een rechterklep en AII en PII in een linkerklep); de <u>cardinale tanden</u> ontstaan in een vroeg ontwikkelstadium uit de

⁷ De geciteerde methode voor **slottanden-notatie** is de meest gebruikte, maar heeft als nadeel dat de ontwikkelingsgeschiedenis van een soort bekend moet zijn. Er zijn dan ook andere systemen bedacht (zie bijv. Moore, 1969: N53-N56, N908-N913). Soms worden in plaats Romeinse cijfers gewone cijfers gebruikt en wordt de nummering van de cardinale tanden nog voorzien van een letter C (Gittenberger et al., 1998: 199 (fig. 491 niet correct), 205).

	voorste laterale tanden: 1 uit AI, 2 uit AII (soms twee tanden: 2a, naar voren gericht, en 2b, naar achteren gericht, enz.; het is opmerkelijk dat tand 1 nooit gesplitst wordt in 1a en 1b; bij veel tweekleppigen ontbreekt tand 1 zelfs geheel); fig. 10
slottanden-nummering:	<u>slottanden-notatie</u>
slot-typen:	afhankelijk van de soort <u>tanden</u> worden verschillende typen sloten onderscheiden; de belangrijkste zijn: <u>anodont</u> (= <u>cryptodont</u>), <u>dysodont</u> , <u>heterodont</u> , <u>isodont</u> en <u>taxodont</u>
sluitspier(en)⁸:	elke tweekleppige bezit een of twee sluitspijeren, vastgehecht aan de binnenzijde van de schelp (zie ook <u>spierindrucksels</u>), waarmee hij zijn schelp kan sluiten; te onderscheiden zijn: ◦ Dimyaria, tweekleppigen met twee duidelijke sluitspijeren, bijv. <i>Chamelea</i> (fig. 4a), maar ook <i>Ensis</i> (fig. 17a) en <i>Loripes</i> (fig. 27); = Homomyaria = Isomyaria; zie ook fig. 18 ◦ Anisomyaria⁸, tweekleppigen met gereduceerde of afwezige voorste sluitspier; te onderscheiden zijn: – Heteromyaria, met gereduceerde voorste sluitspier, bijv. <i>Pinna</i> (fig. 13) – Monomyaria, met één sluitspier, bijv. <i>Pteria</i> (fig. 11), <i>Pecten</i> (fig. 12c); bij de Pholadidae is de <u>voorrand</u> van de kleppen omgeslagen en grijpt de voorste '<u>sluitspier</u>' aan op dit omgeslagen gedeelte met als effect dat als deze spier zich samentrekt de schelp zich opent; ter compensatie hebben de tweekleppigen uit deze familie een aanvullende derde sluitspier, een <u>accessorische sluitspier</u>, vastgehecht direct onder de <u>mantelbocht</u> (fign. 26, 29); bij de Tellinacea en enkele Solenidae is er een toegevoegde <u>kruisspier</u> (fig. 5); = adductor(en) = Schließmuskel(n) (D)
sluitspierindrucksel:	zie <u>spierindrucksel</u> ; = adductor scar (E) = Schließmuskelansatz (D)
socket (E):	holte in <u>slotplaat</u> voor <u>tand</u> van de andere klep; = fosset(te) (E)
spierindrucksel:	er zijn verschillende soorten spierindrucksels; meestal wordt bedoeld sluitspierindrucksel, een soort litteken op de plaats waar aan de binnenkant van de schelp een <u>sluitspier</u> vastgehecht heeft gezeten; de <u>mantellijn</u> wordt gevormd door deindrucksels van de aanhechtingsspiertjes van de mantel; de <u>mantelbocht</u> idem van de <u>sifonen</u>; de mantellijn bij de Pholadidae is direct onder de mantelbocht verbreed tot een veldje als gevolg van de aanhechting van een <u>accessorische sluitspier</u> (fign. 26b, 29b); in veel tweekleppigen zijn kleine <u>spierindrucksels</u> te zien van spiertjes die de beweging van <u>voet</u> en <u>sifo's</u> sturen (zie <u>sifonretractor</u>, <u>voetelevator</u>, <u>voetretractor</u>, <u>voetprotractor</u>); in Tellinacea en enkele Solenidae zijn in elke klep onder de mantelbocht de tweeindrucksels te zien van de <u>kruisspier</u> (fig. 5); zie ook <u>myofoor</u>
spine (E):	stekel; zie ook <u>hyote spines</u>

8 Zie voetnoot 2

spinose (E):	met stekels
spirogyr:	betreffende de <u>umbonen</u> : de <u>toppen</u> zijn van elkaar af gericht; zie ook <u>opisthogyr</u> , <u>orthogyr</u> , <u>prosogyr</u>
spirogyrate (E):	<u>spirogyr</u>
spits:	<u>top</u>
squama(e) (E):	schub(ben); fig. 12a(SQ)
squamose (E):	met schubben; fig. 12a(SQ)
stria (mv. striae):	fijn groefje of <u>lijntje</u>
sub-:	dit voorvoegsel geeft aan 'enigszins...', bijv. subcircular (E) fig. 27, subelliptical (E) fig. 5, subrectangular (E) fig. 3, 8, 22, subrostrate (E) fig. 5, subtrigonal (E) fig. 4, 21
sulcate (E):	gegroeft
sulcus(mv. sulci):	brede, <u>radiale</u> uitholling of groef in het schelpoppervlak, bijv. bij Teredinidae (fig. 25b) en Thyasiridae (fig. 37: PS, SMS); zie ook <u>auricular sulcus</u> (E)
summit (E):	hoogste punt van een klep als de <u>slot-as</u> horizontaal wordt gehouden
surface ornament (E):	<u>sculptuur</u>
symmetrievlak:	onzorgvuldige benaming voor <u>commissuurvlak</u>

T

tabulate rib (E):	afgeplatte <u>rib</u> ; zie ook <u>acute rib</u> (E)
tand(en):	uitsteeksel(s) of verdikking(en) onder de bovenrand van de schelphelften, zo gevormd en gerangschikt dat de tanden van beide kleppen in elkaar grijpen, waardoor de kleppen slechts in één richting kunnen scharnieren; zie ook <u>apofyse</u>
taxodont:	betreffende het <u>slot</u> : met een groot aantal gelijkvormige tanden, recht of <u>chevronvormig</u> ; de tanden nemen bijna de hele lengte in van de <u>bovenzijde</u> , soms onderbroken door een klein driehoekig <u>resiliuinveld</u> , bijv. bij Nuculidae (fig. 21), Glycymeridae (fig. 23) en Arcidae (fig. 22); = prionodont; zie ook <u>slot-typen</u>
tensilium:	<u>uitwendig ligament</u>
tenuous (E):	breekbaar
Teredinidae:	paalwormen; de kleppen zijn van voor naar achteren opgebouwd uit <u>anterior lobe</u> , <u>anterior disc</u> , <u>median disc</u> , <u>posterior disc</u> en <u>auricle</u> (E), elk met eigen vorm- en structuurkenmerken; aan de boven- en onderrand bevindt zich een <u>condyle</u> ; in elke klep bevindt zich een <u>apofyse</u> ; aan het begin van de boorgang ligt een paar <u>paletten</u> waarmee de boorgang kan worden afgesloten; fig. 24, 25
terminal (E):	met betrekking tot de <u>top</u> : samenvallend met het voorste of achterste uiteinde van een klep, bijv. bij Mytilidae, Pinnidae (fig. 13)
testaceous (E):	(met) stevig gebouwd(e) huisje of schelp
thickness (E):	<u>dikte</u> van het <u>doublet</u> (fig. 1, 12b) of <u>dikte</u> van de schelpwand
thread (E):	draadvormige <u>sculptuur</u> op het schelpoppervlak
top:	de spits van een klep, het oudste deel van de <u>schelp</u> , in het algemeen puntig en dichtbij het <u>slot</u> ; vaak wordt alleen de term <u>umbo</u> gebruikt,

	waar de top deel vanuit maakt; = apex = beak (E) = spits = wervel = Wirbel (D); fign. 6, 21, 37(B)
traliwerksculptuur:	de <u>sculptuur</u> gevormd door <u>concentrische</u> en <u>radiale ribben</u> van ongeveer gelijke sterkte; zie ook <u>cancellate</u>
translucent (E):	doorschijnend
transposed hinge (E):	<u>inversodont slot</u>
transverse (E):	in het <u>commissuurvlak</u> loodrecht op de <u>slot-as</u>
trigonal (E):	(bijna) driehoekig
truncate (E):	afgeknot
tuberc(u)le (E):	knobbeltje
tumid (E):	bol, gezwollen; <u>inflated</u> (E)
turgid (E):	bol, gezwollen; <u>inflated</u> (E)

U

uitwendig ligament:	een chitineuze verbinding tussen de kleppen, aan de <u>rugzijde</u> uitgespreid over twee <u>ligamentarea's</u> (bijv. bij Arcidae, Glycymeridae) of achter de <u>umbonen</u> vastgehecht aan een verzonken veldje (<u>nymfen</u> , <u>ligamenthouders</u>) dat binnen het <u>area</u> ligt; het <u>ligament</u> achter de <u>umbonen</u> kan meer of minder verzonken zijn: introvert, bijv. bij <i>Loripes lucinalis</i> (Lamarck, 1818) (fig. 27), ingesloten, bijv. bij <i>Atrina fragilis</i> (Pennant, 1777) (fig. 13), extravert, bijv. bij <i>Unio pictorum</i> (L., 1758) (fig. 1b); = tensilium; zie ook <u>ligament</u>
umbo(nen):	het eerst gevormde deel van de schelp, de <u>top</u> en de gewelfde groeizone daaropvolgend; fign. 21, 24b, 25d, 26, 37(U)
umbonaal:	de <u>umbo</u> betreffend
umbonal angle (E):	in Pectinidae de hoek tussen de ' <u>umbonal folds</u> ', in andere schelpen de hoek tussen <u>anterodorsale</u> en <u>posterodorsale</u> schelprand
umbonal cavity (E):	<u>umbonale holte</u>
umbonal crack (E):	scheurtje aan de achterzijde van de <u>umbo</u> , bijv. bij <i>Cochlodesma praetenue</i> (Pulteney, 1799)
umbonale holte:	holte binnen de <u>umbo</u> , 'achter / onder' de <u>slotplaat</u> ; = umbonal cavity (E)
umbonale rugae:	grove, onregelmatige ribbels op het <u>umbonale</u> schelpdeel, meestal verlopend in een richting afwijkend van die van de <u>groeilijnen</u> en tot op zekere hoogte van diagnostische waarde, bijv. bij Unionidae (fig. 15)
umbonal fold (E):	betreffende de Pectinidae: de begrenzende ribbel tussen <u>schijf</u> en <u>oor</u> van de schelp; zie ook <u>auricular sulcus</u>
umbonal reflection (E):	de omgeslagen bovenrand van Pholadidae, voor en boven de <u>umbonen</u> ; aan deze omgeslagen bovenrand is de voorste <u>sluitspier</u> vastgehecht; fign. 25c, 26, 28b, 29b
undulate (E):	golvend, bijv. van kleurenbandjes of <u>sculptuur</u>
undulatie:	golf
ungulate (E):	hoefvormig

V

veliconch:	<u>prodissoconch</u> gevormd door <u>veliger</u>
veliger:	planktonische larve, voorkomend bij een aantal tweekleppigen met een <u>planktotrofische</u> of <u>lecithotrofische ontwikkeling</u> , die voorzien is van een flap met trilharen (velum), een schelp (<u>prodissoconch</u> , hier ook wel <u>veliconch</u> genoemd) en een <u>voet</u>
velum:	zie <u>veliger</u>
ventraal:	aan de <u>onderzijde</u> ; tegenover <u>dorsaal</u>
ventricose (E):	bol, gezwollen; <u>inflated</u> (E)
verrucose (E):	wrattig
verticale tanden:	<u>cardinale</u> tanden in Solenoidea (fig. 17)
vitreous (E):	glasachtig doorschijnend
voet:	gespierd lichaamsdeel, bij 'typische' tweekleppigen <u>anteroventraal</u> uitsteekbaar, dat dient om te graven, te boren of om zich te verplaatsen; fign. 18, 19
voetelevator:	spier aan de binnenzijde van de schelp vastgehecht in de <u>umbonale holte</u> met als doel de <u>voet</u> op te lichten, bijv. in <i>Anadonta</i> , <i>Ensis</i> , <i>Cardium</i> , <i>Tellina</i> ; = pedal elevator muscle (E); fig. 18(pe)
voetprotractor:	spier aan de binnenzijde van de schelp met als doel de <u>voet</u> uit te (helpen) steken, bijv. in <i>Anadonta</i> , <i>Solemya</i> , <i>Tellina</i> ; = pedal protractor muscle (E); fig. 18 (pp)
voetretractor:	spier aan de binnenzijde van de schelp met als doel de <u>voet</u> in te (helpen) trekken, bijv. in <i>Unio</i> ; pedal levator muscle (E) = pedal retractor muscle (E); fign. 1c, 17(6, 7, 10), 18 (apr, ppr)
voerste veld:	het bij een aantal tweekleppigen te onderscheiden deel van het schelpoppervlak aan de <u>voorzijde</u> van een klep, soms begrensd door een hoekige vouw van <u>umbo</u> naar <u>anteroventrale</u> schelprand; tegenover <u>achterste veld</u> ; = anterior area (E) = anterior slope (E); fign. 3, 6, 25b, 26a; zie ook <u>middelste veld</u>
voor(zijde):	de zijde waar de mond(flappen) van het dier zich bevinden, tegenover <u>achterzijde</u> ; = anterieur = anterior (E) = rostraal; fign. 1, 4, 5, 6, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 29, 37

W

weekdierkunde:	de leer van de weekdieren; = malacologie; zie ook <u>conchologie</u>
wervel:	<u>top</u>
width (E) sensu Wagner (1991):	<u>lengte</u> ; fig. 12c
wing (E):	vleugel, groot <u>oor</u> , bijv. bij Pteriacea (fig. 11)
Wirbel (D):	<u>top</u>
wrinkles (E):	onregelmatige, min of meer golvende plooitjes of bobbeltjes

Z

Zähnelung (D):	<u>gecreneleerd</u> zijn (van de schelprand)
zijtanden:	<u>laterale tanden</u>

Literatuur

- ENTROP, B., 1972. *Schelpen vinden en herkennen*, 2e druk. -Thieme & Cie, Zutphen: 1-320.
- FORBES, E. & S. HANLEY, 1853. *A history of British mollusca and their shells*, Vol IV. -Van Voorst, London: i-vi, 1-301, pl. 1-133.
- GIANNUZZI-SAVELLI, R., F. PUSATERI, A. PALMERI, C. EBREO, 2001. *Atlas of the Mediterranean Seashells*, Vol. 7 (Bivalvia: Protobranchia:Pteriomorpha). Evolver, Rome: 1-246.
- GITTENBERGER, E., 1981. *Conchologische termen I, Gastropoda*. -Nederlandse Malacologische Vereniging en Malacologische Contactgroep Amsterdam & Omstreken. Informatiebladen 6:1-18, pl. 1-5.
- GITTENBERGER, E., A.W. JANSSEN, W. J. KUIJPER, J.G.J. KUIPER, T. MEIJER, G. VAN DER VELDE, J.N. DE VRIES & G.A. PEETERS, 1998. *De Nederlandse zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water*. -Nederlandse Fauna 2. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden: 1-288.
- GOUD, J., 1982. Wat is links en wat is rechts? – *Vita Marina*, tweekleppigen: 215-218.
- JANSSEN, A.W., 1984. Mollusken uit het Mioceen van Winterswijk-Miste. -Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Nederlandse Geologische Vereniging & Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie. *KNNV-bibliotheek* 36: 1-451, pl. 1-82.
- JANSSEN, A.W., G.A. PEETERS & L. VAN DER SLIK, 1984. De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten, tweede serie, 8 (slot). – *Basteria* 48: 89-220.
- MEIJER, T., 2000. Conchologische termen. -Website Nederlandse Malacologische Vereniging, <http://www.spirula.nl> ; Publicaties - Informatiebladen
- MOORE, R.C., ed., 1969. *Treatise on Invertebrate Paleontology, Part N, Mollusca 6, Bivalvia, Vol. 1-3*. - The Geological Society of America & The University of Kansas, Boulder: i-xxxviii, N1-N1224.
- NORDSIECK, F., 1969. *Die europäischen Meeresmuscheln (Bivalvia)*. -Gustav Fischer Verlag, Stuttgart: i-xiii, 1-256.
- OLIVER, P.G., 1992. Bivalved Seashells of the Red Sea. – Verlag Christa Hemmen, Wiesbaden & National Museum of Wales, Cardiff: 1-330.
- TEBBLE, N., 1976. British Bivalve Seashells, 2e druk. – British Museum Natural History, London: 1-212.
- URK, R.M. VAN, 1964. De Nederlandse Ensis-soorten. – *Basteria* 28: 60-66.
- WAGNER, H.P., 1991. Review of the European Pectinidae/Overzicht van de Europese Pectinidae (Mollusca: Bivalvia). – *Vita Marina* 41: 1-48.
- WESSELINGH, F., 1989. Morfologie der Bivalven. – *Afzettingen* 10: 57-62.
- ZIEGELMEIER, E., 1974. *Die Muscheln (Bivalvia) der deutschen Meeresgebiete*, 2e druk. -Biologische Anstalt Helgoland, Hamburg: 1-64.

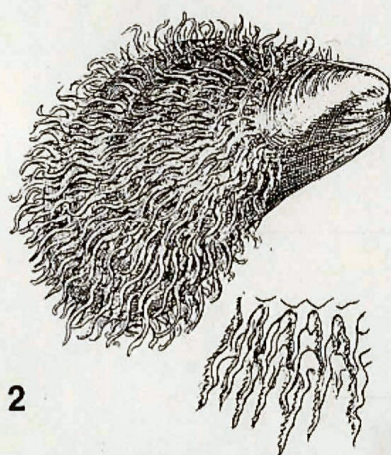
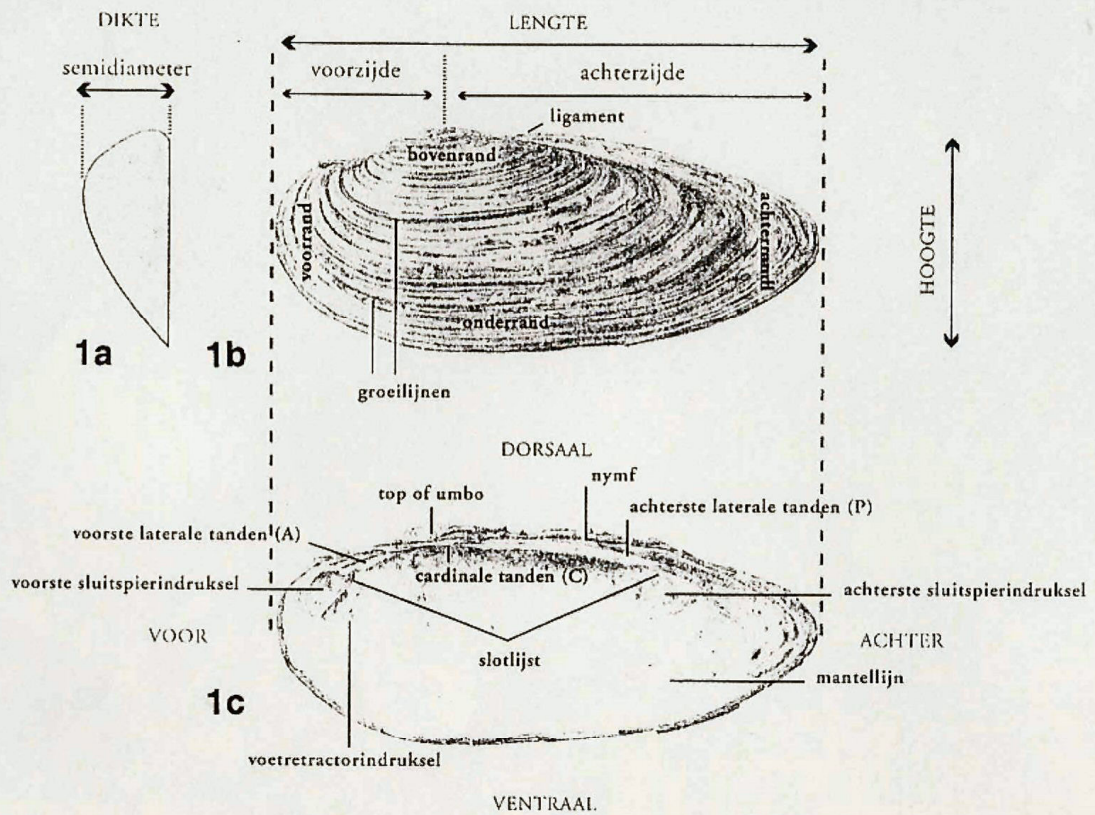
Afbeeldingen

De afbeeldingen zijn in het algemeen niet op natuurlijke grootte afgebeeld. Ze zijn voorzien van Nederlandse en/of Engelse bijschriften. Vrijwel alle gebruikte termen worden in het Nederlands toegelicht in bovenstaande lijst.

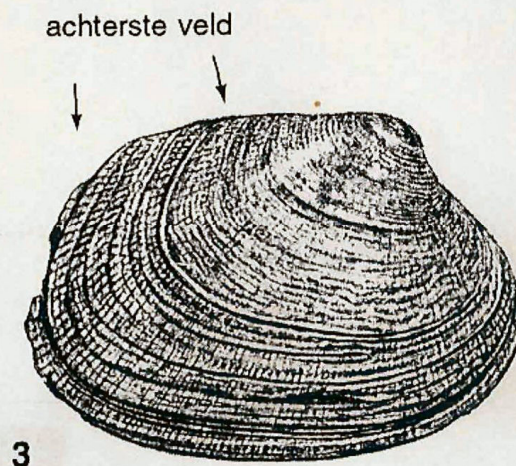
Herkomst van de afbeeldingen:

- Forbes & Hanley, 1853: fig. 2, 13, 23, 28a-b
Gittenberger et al., 1998: fig. 1, 14, 15, 16, 32, 34c
Janssen et al., 1984: fig. 3, 4c, 7, 9, 10 (bijschrift fig. 10 aangepast)
Moore, 1969: fig. 6, 8, 18, 19, 25, 26, 28c, 29, 30, 34a-b, 35, 36, 37, 38
Tebble, 1976: fig. 4a-b, 5, 11, 20, 21, 22, 24, 27, 31, 33
Van Urk, 1964: fig. 17
Wagner, 1991: fig. 12 (bijschrift aangepast)

Pl. 1

periostracal fringe -
franje aan opperhuid

Pl. 2

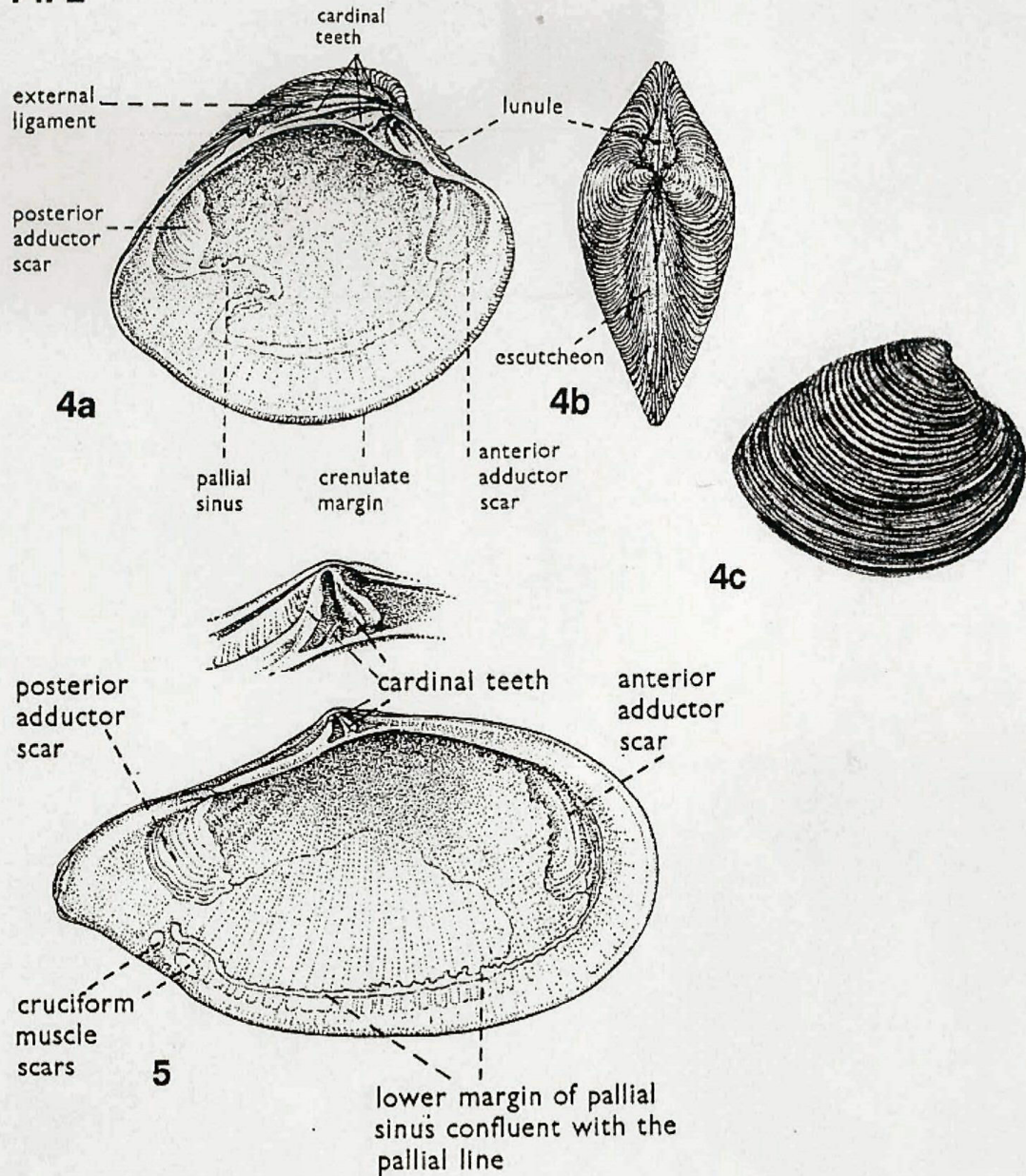
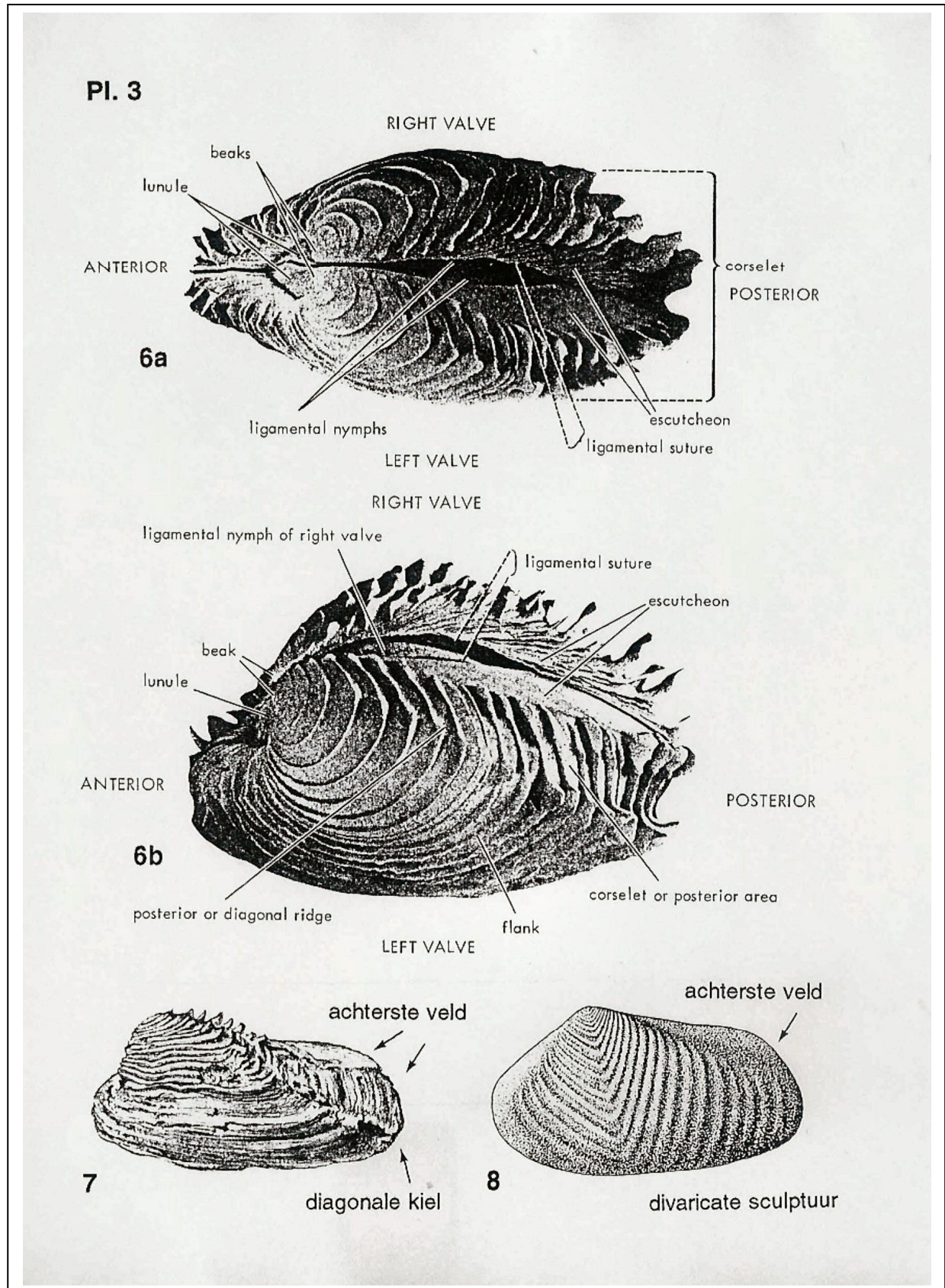
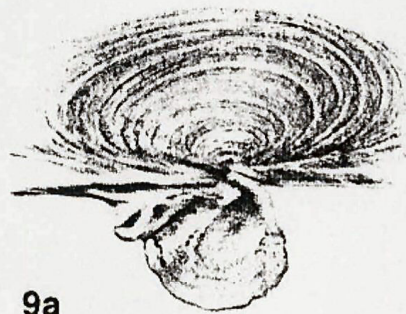

Fig. 1-5: 1. terminologie tweekleppigen, *Unio pictorum*, 1b l.klep, 1c r.klep; 2. *Modiolus barbatus*, r.klep; 3. *Venerupis decussata*, r.klep; 4. *Chamelea striatula*, 4a l.klep, 4b bovenzijde, 4c r.klep; 5. *Tellina squalida*, l.klep

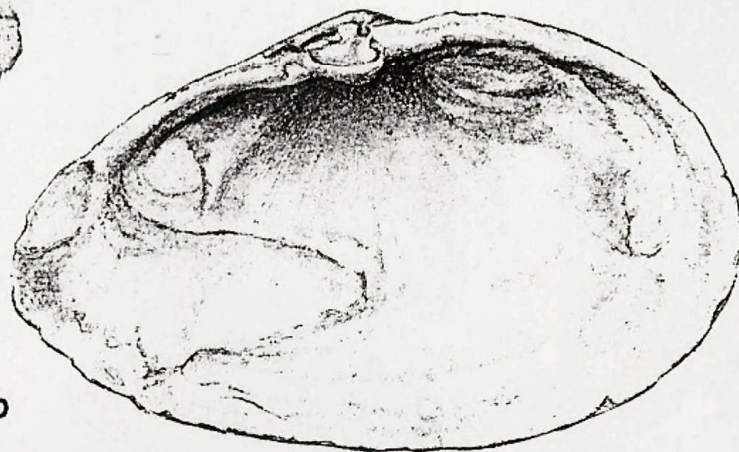

Pl. 4

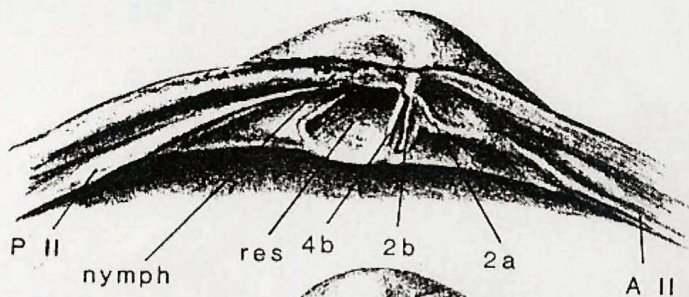

9a

chondrofoor, met
daarop resilifer

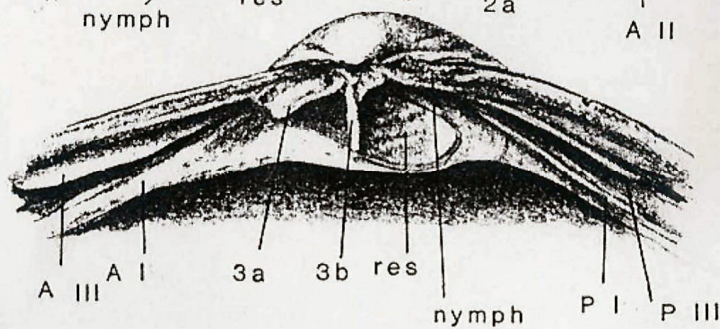

9b

10a

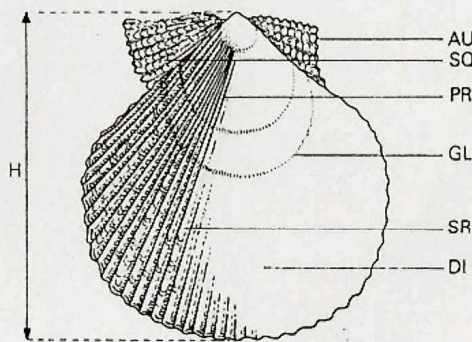
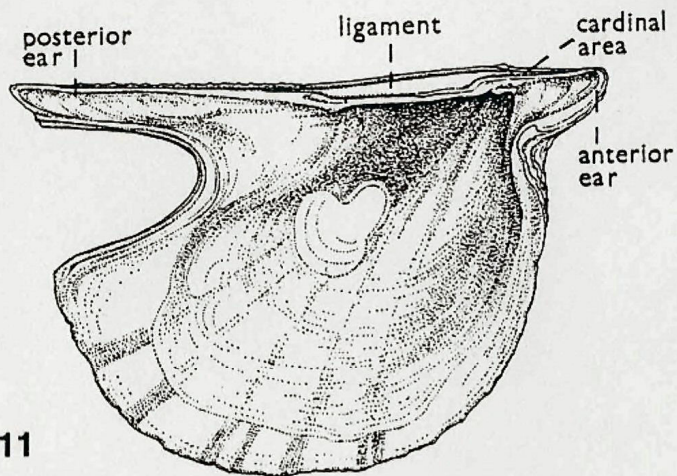
slottanden-
notatie

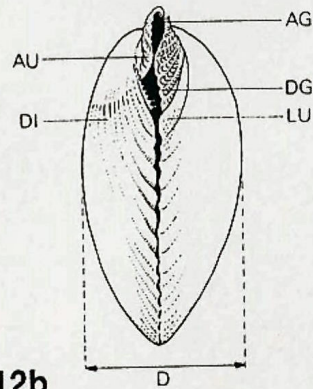
10b

Fig. 6-10: 6. terminologie tweekleppigen, *Circomphalus foliaceolamellosa*, bovenzijde; 7. *Hiatella arctica*, l.klep; 8. *Goniomya literata*, l.klep; 9. *Mya arenaria*, l.klep, 9a bovenaanzicht; 10. *Mactra corallina cinerea*, 10a l.klep, 10b r.klep

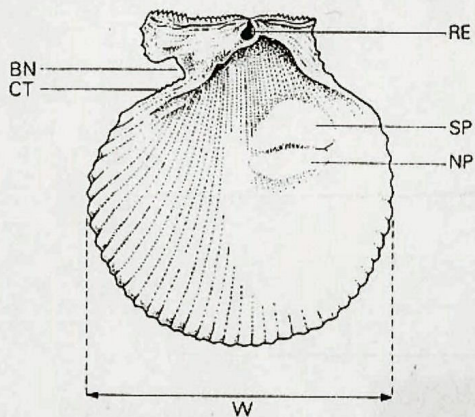
Pl. 5

12a

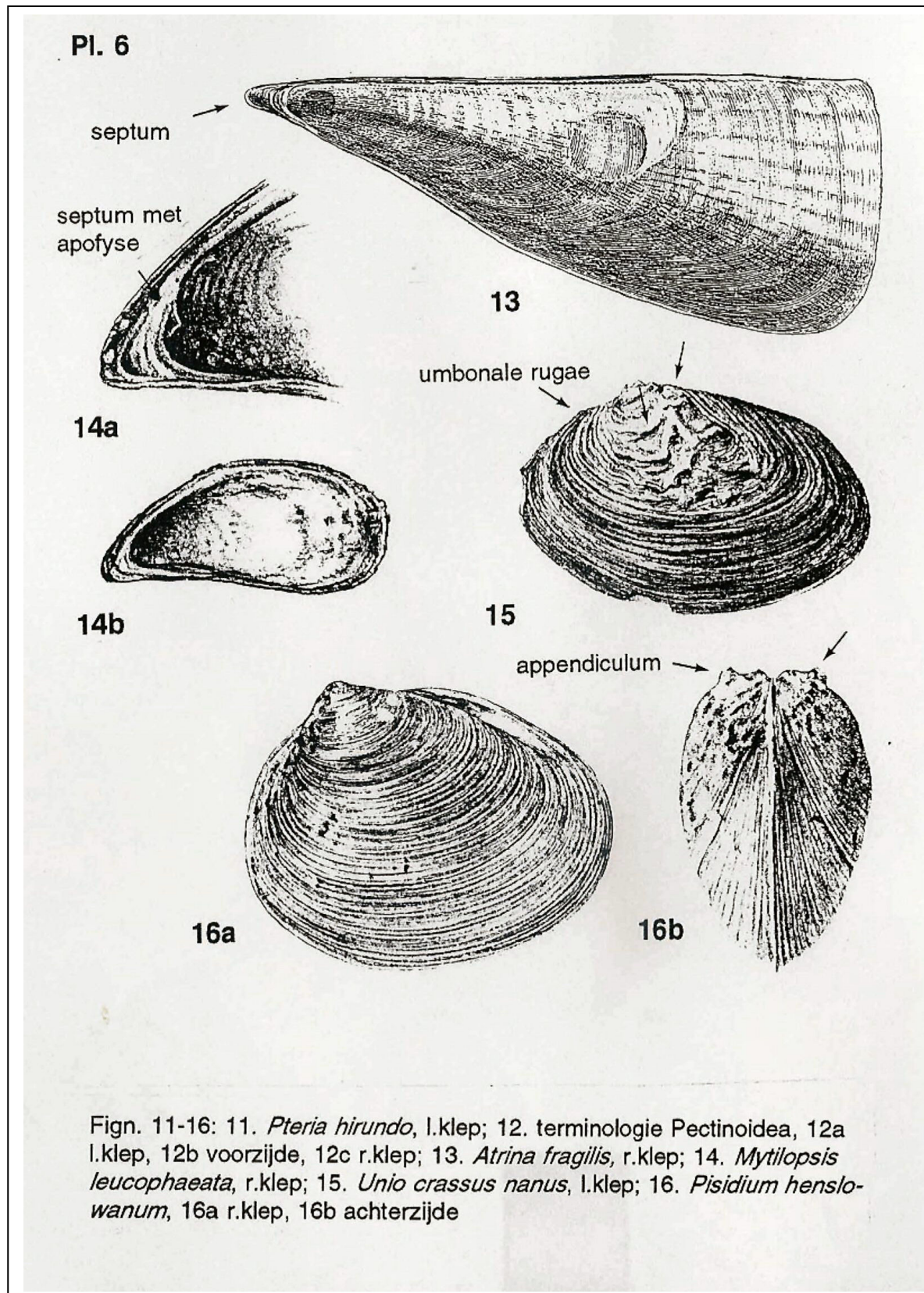

12b

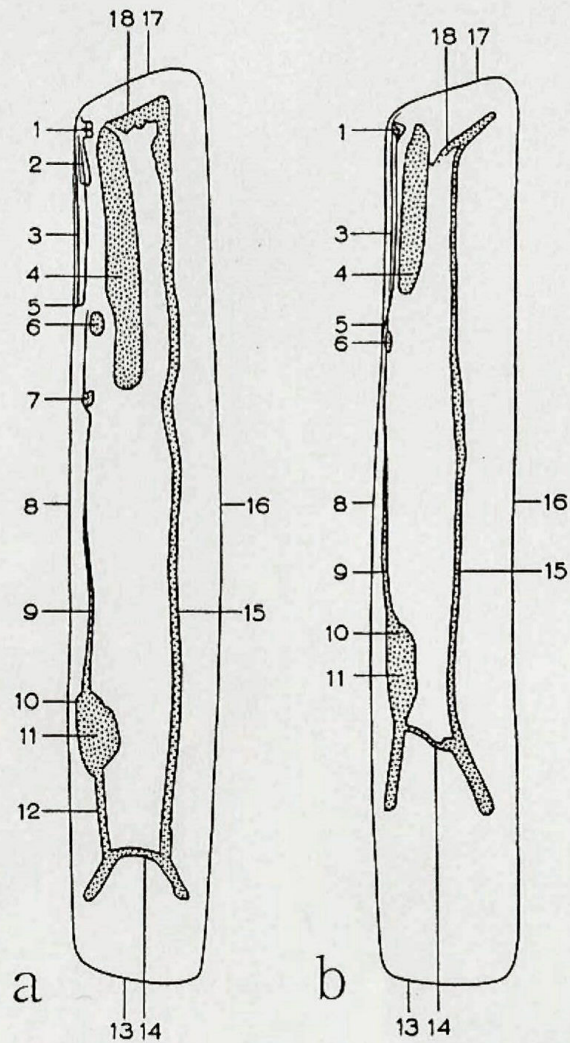

12c

AG = auricular gape - gaping bij oor
 AU = auricle - oor;
 BN = byssal notch - byssusinkeping
 CT = ctenolium; D = depth - dikte
 DI = disc - schijf
 DG = disc gape - gaping bij schijf
 GL = growth line - groeilijn
 H = height - hoogte; LU = lunule - lunula
 NP = non-striate portion of adductor muscle scar
 - niet gestreept deel van sluitspierindruksel
 PR = primary rib - primaire rib; RE = resilium
 SP = striate portion of adductor muscle scar
 - gestreept deel van sluitspierindruksel
 SQ = squamae - schubben
 SR = secondary rib - secundaire rib
 W = width - lengte

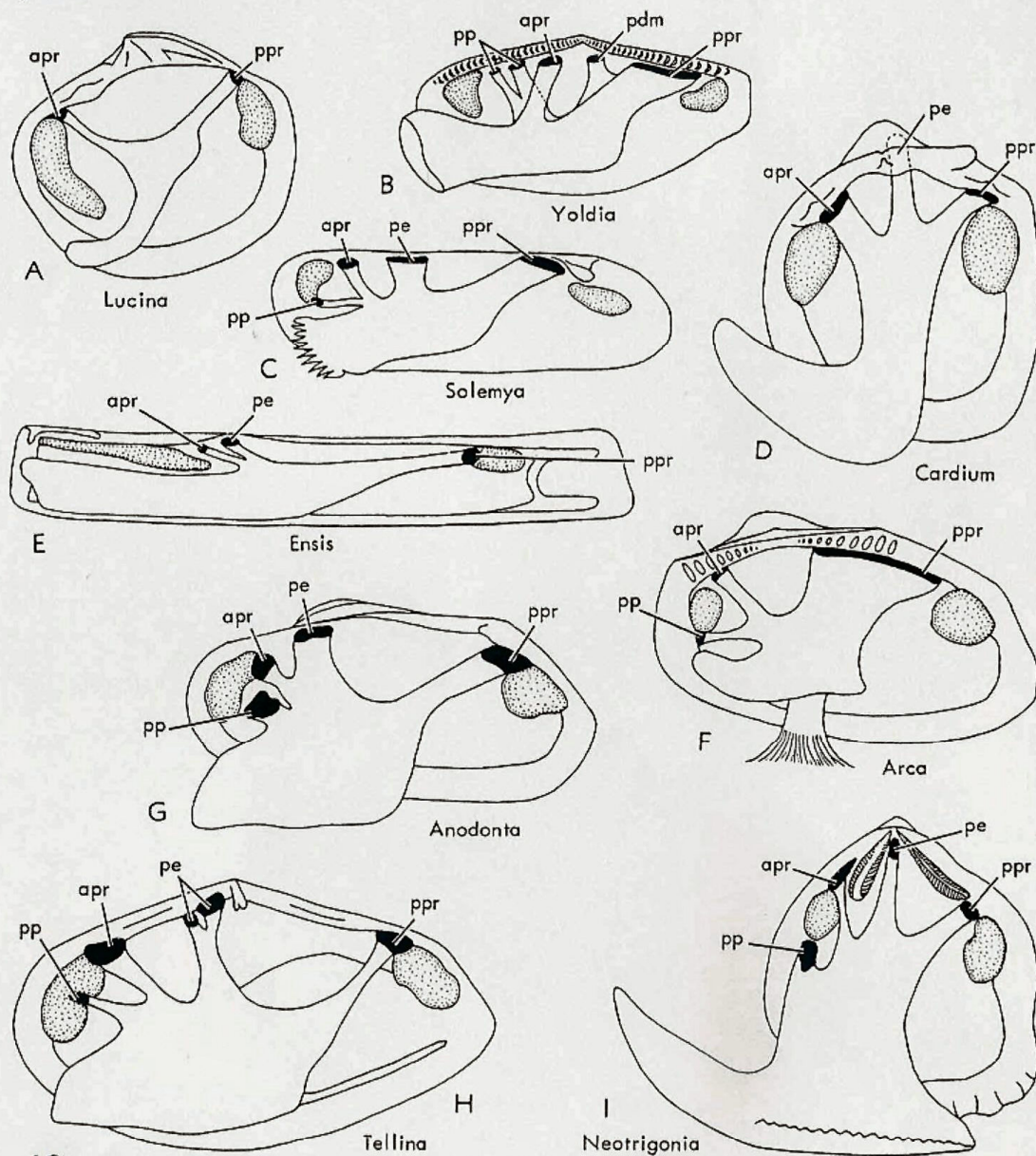
Pl. 7

17

Schema van (a) *Ensis* [*E. minor* (Chenu)] en (b) *Solen* [*S. marginatus* Penn.]. 1. Verticale tanden. 2. Horizontale tanden. 3. Ligamentgroeve; daaronder de „ligament-richel”, een onopvallende verdikking van de binnenbovenrand. 4. Voorste (sluit)speerindruksel. 5. „Ligament-inkeping”. 6. „Anterior insertion of retractor pedis anterior muscle” (Graham); hier kortweg aangeduid als „voet-retractor”. 7. „Posterior insertion” van idem (Graham). 8. Bovenrand van de schelp. 9. Bovenste mantellijn. 10. „Insertion of retractor pedis posterior muscle” (Graham). 11. Achterste (sluit)speerindruksel. 12. Bovenste mantellijn. 13. Achterrand van de schelp. 14. Mantelbocht. 15. Onderste mantellijn. 16. Onderrand van de schelp. 17. Voorrand van de schelp. 18. Voorste mantellijn.

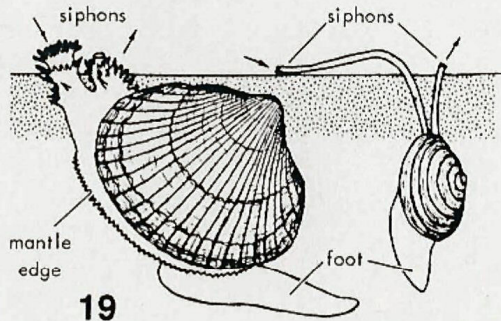
Pl. 8

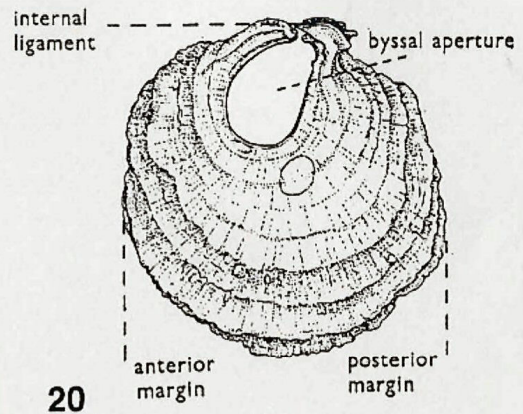
18

Diagrams showing pedal musculature in dimyarian bivalves, illustrated by right valves viewed from inside (adductor scars stippled, pedal scars black, except in pedal elevator of *Cardium* which is attached in umbonal cavity under hinge plate), not to scale (all modified from Pelseneer, 1911, except B, C, E, G, and I.—A. *Lucina*.—B. *Yoldia* (66).—C. *Solemya* (Pelseneer, 1891).—D. *Cardium*.—E. *Ensis* (126).—F. *Arca*.—G. *Anodonta* (Brück, 1914).—H. *Tellina*.—I. *Neotrigonia* (Pelseneer, 1891). [Explanation: *apr*, anterior pedal retractor; *pdm*, dorsomedian pedal muscles; *pe*, pedal elevator; *pp*, pedal protractor; *ppr*, posterior pedal retractor].

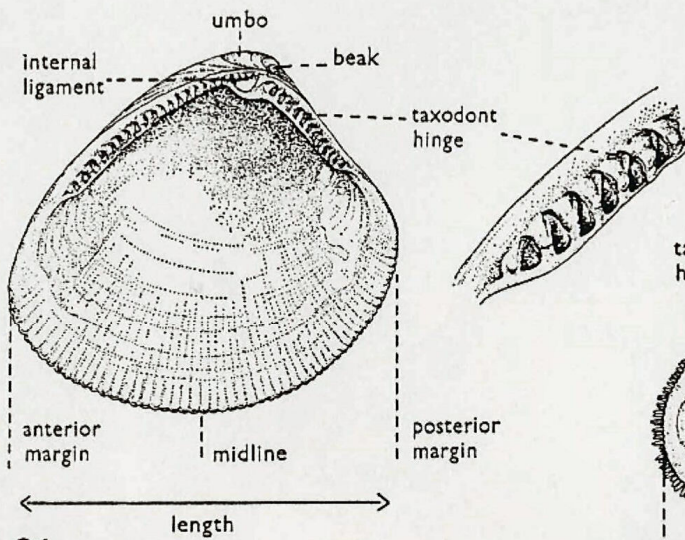
Pl. 9

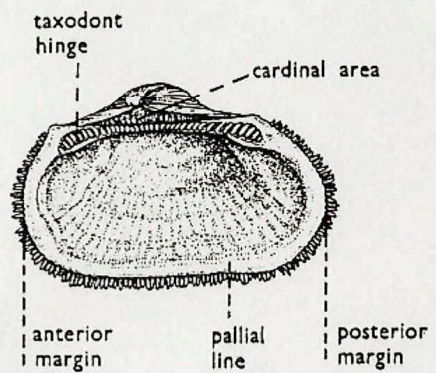
19

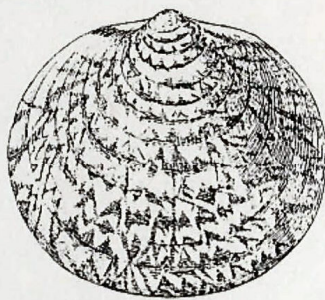
20

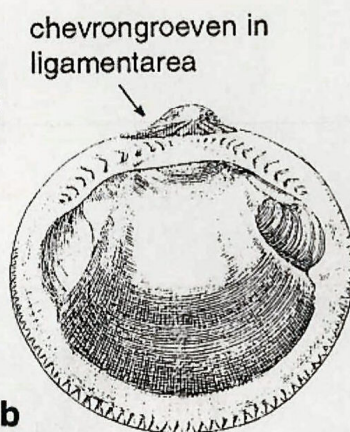
21

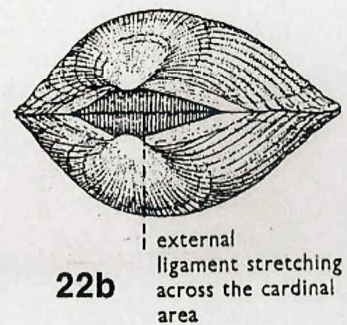
22a

23a

23b

22b

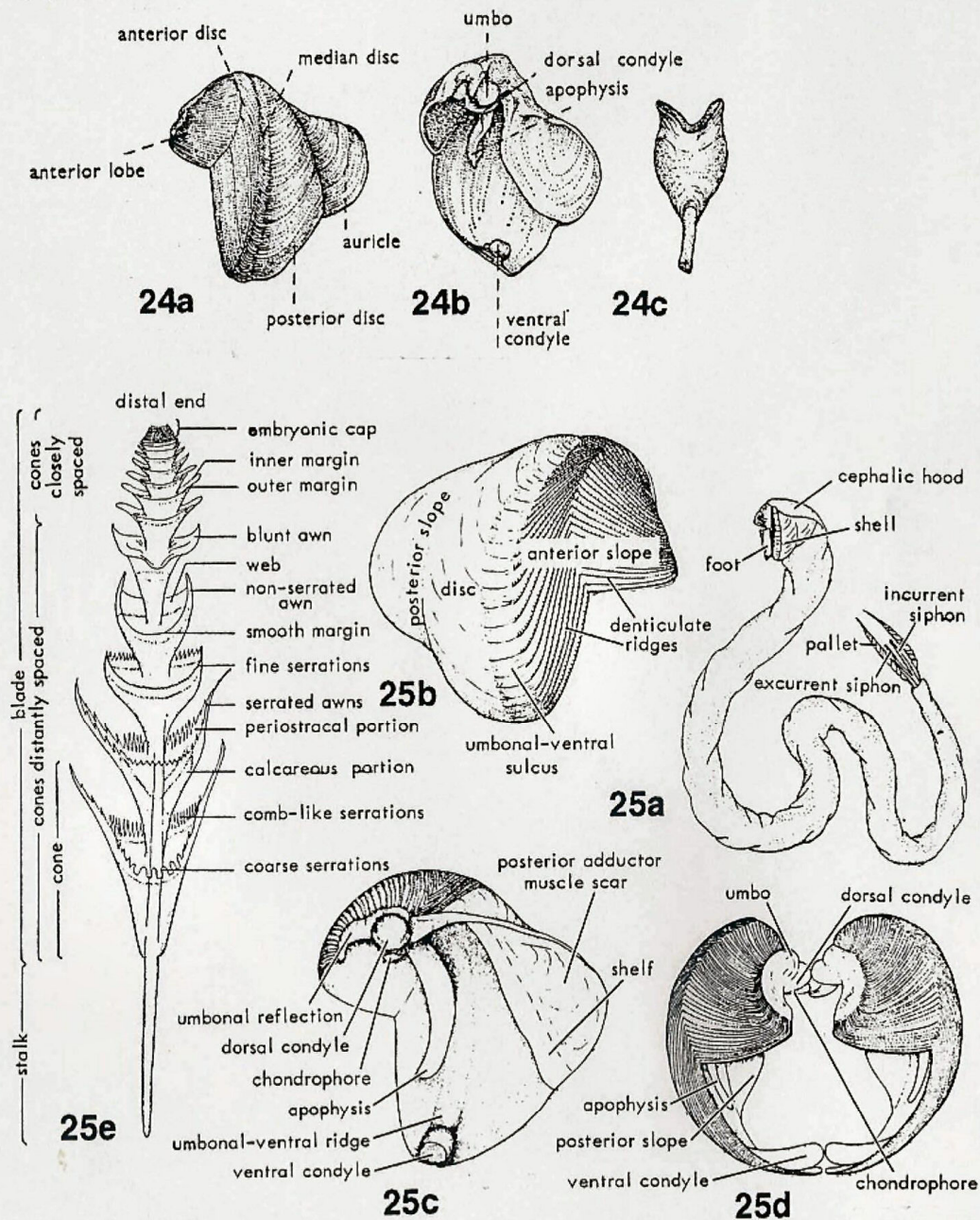
Pl. 10

Fig. 19-25: 19. *Cerastoderma edule* en *Tellina tenuis*; 20. *Heteranomia squamula*, r.klep; 21. *Nucula nitidosa*, r.klep; 22. *Striarca lactea lactea*, 22a r.klep, 22b bovenzijde; 23. *Glycymeris glycymeris glycymeris*, l.klep; 24. *Teredo navalis*, 24a l.klep, 24b r.klep, 24c pallet; 25. terminologie Teredinidae, *Bankia* spec., 25a hele dier, 25b-c r.klep, 25d voorzijde, 25e pallet, met alle mogelijke kenmerken

Pl. 11

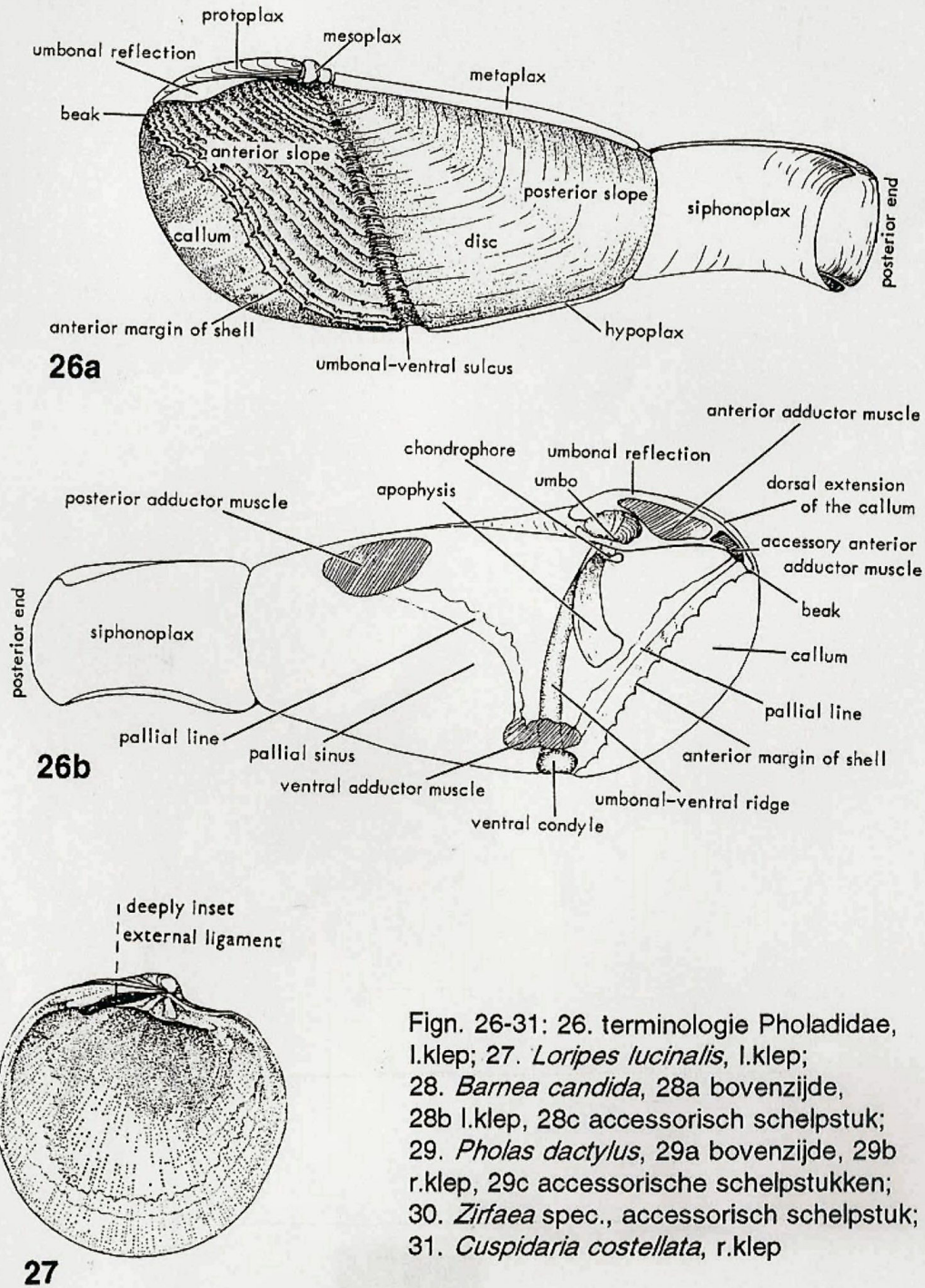
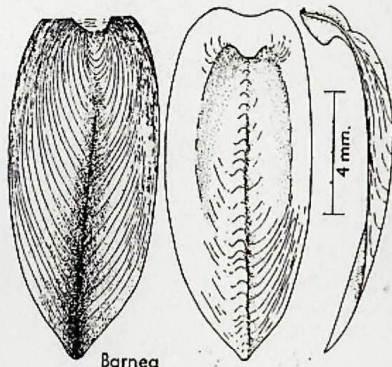

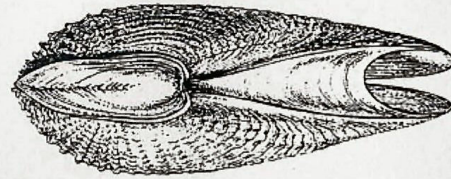
Fig. 26-31: 26. terminologie Pholadidae, l.klep; 27. *Loripes lucinalis*, l.klep; 28. *Barnea candida*, 28a bovenzijde, 28b l.klep, 28c accessorisch schelpstuk; 29. *Pholas dactylus*, 29a bovenzijde, 29b r.klep, 29c accessorische schelpstukken; 30. *Zirfaea* spec., accessorisch schelpstuk; 31. *Cuspidaria costellata*, r.klep

Pl. 12

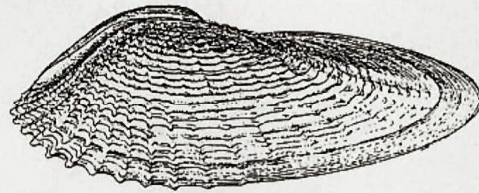

28c

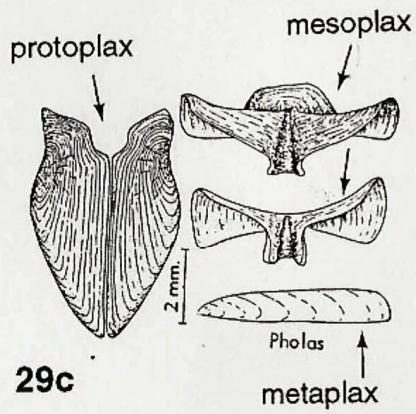
protoplax

28a

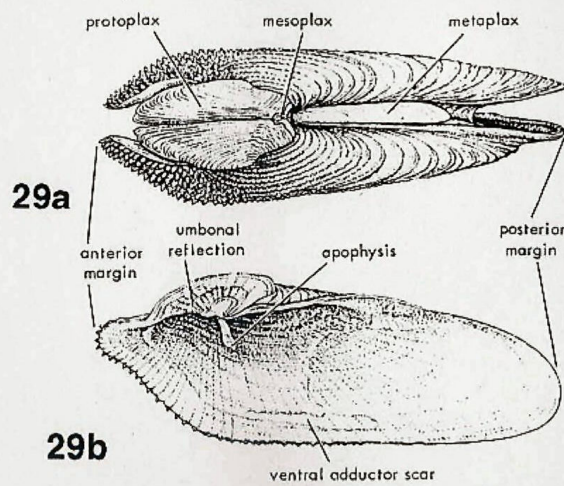

28b

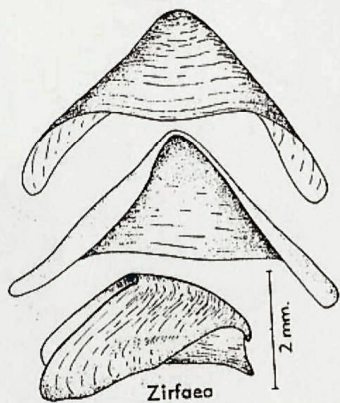
29c

metaplax

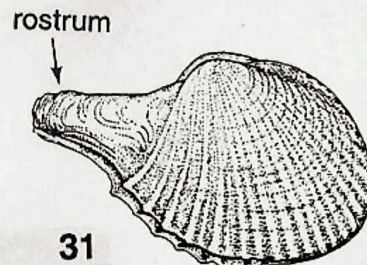
29a

29b

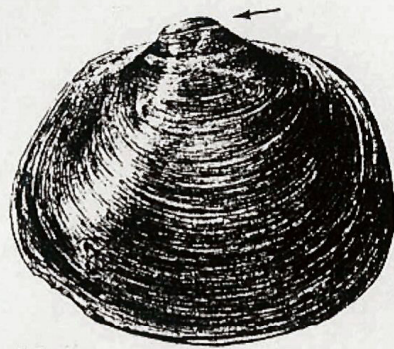
30

mesoplax

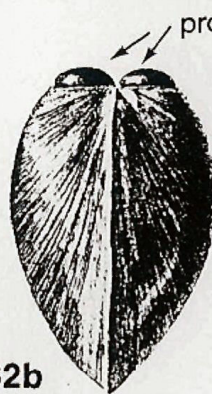

31

Pl. 13

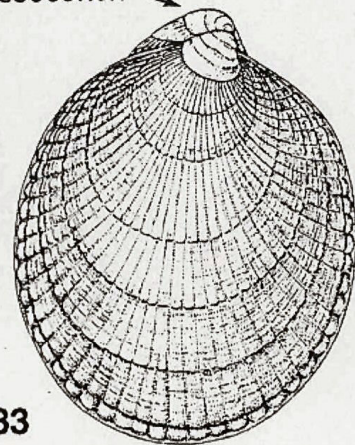

32a

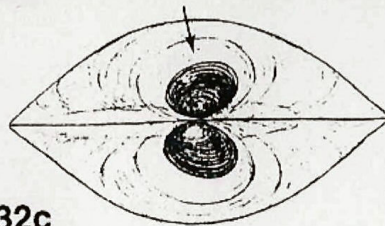

32b

prodissoconch

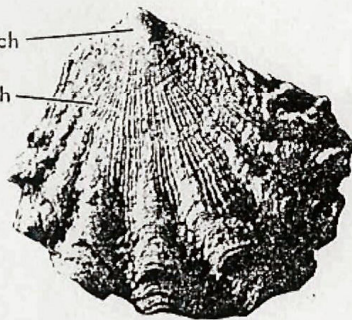
33

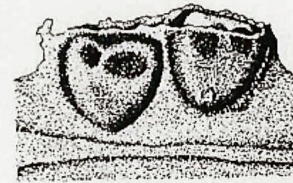
32c

nepioconch

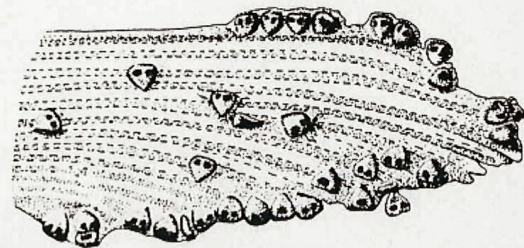
mesoconch

35

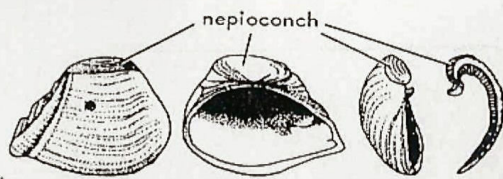

34a

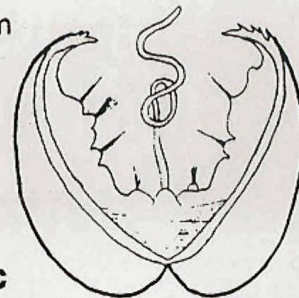
34b

glochidia ingebed in karpervin

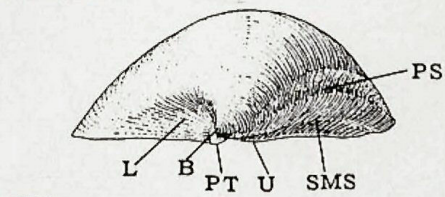
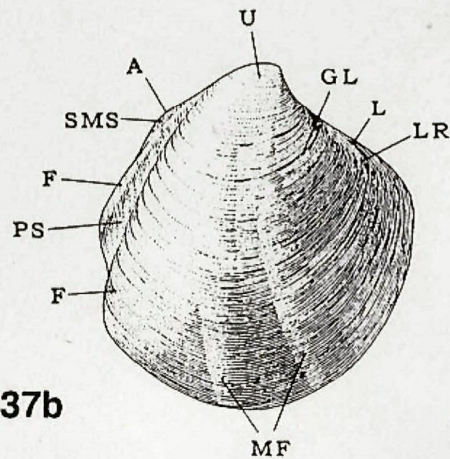
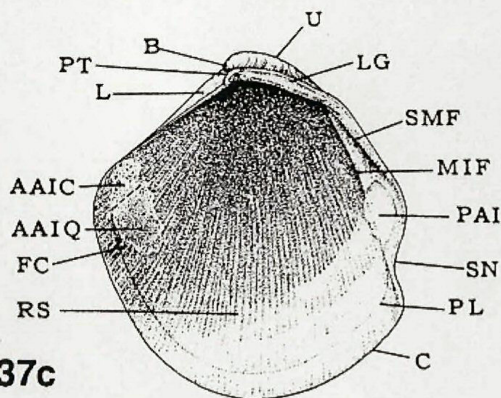

36

glochidium

34c

Pl. 14

37a

37b

37c

Morphology of *Thyasira flexuosa* (MONTAGU) right valve, (1) dorsal, (2) exterior, and (3) interior views (Kauffman, 11). [EXPLANATION: A, posterior auricle; AAIC, anterior adductor insertion area for catch portion of muscle; AAIQ, anterior adductor insertion area for quick portion of muscle; B, beak; C, commissure; F, fold on valve exterior; FC, foot canal or incurrent channel, reentrant between antero-ventral edge of adductor muscle scar and inner edge of pallial line, marking position of channel or opening in mantle margin leading from proximal end of anterior inhalant tube to mantle cavity (foot projects outward and feeding currents flow inward through this channel); GL, growth line; L, lunule; LG, ligament groove; LR, marginal ridge of lunule; MF, medial flattened areas on shell exterior; MIF, main or primary interior fold; PAI, posterior adductor muscle insertion area; PL, pallial line; PS, primary sulcus of valve exterior; PT, pseudocardinal tooth; RS, radiating interior striae; SMF, submarginal fold of valve interior; SMS, submarginal sulcus of valve exterior; SN, notch in marginal outline formed by its intersection with primary sulcus; U, umbo.]

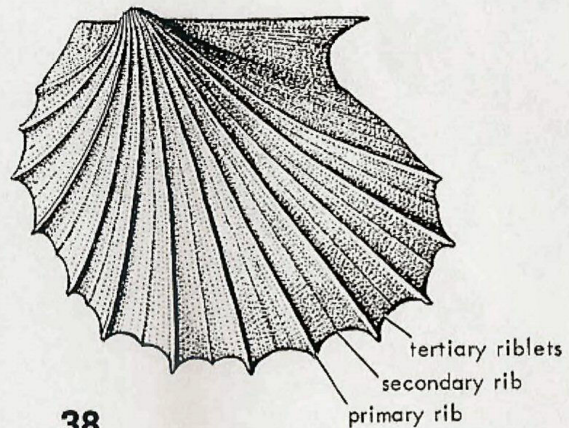

38

Fig. 32-38: 32. *Musculium lacustre*, 32a l.klep, 32b achterzijde, 32c bovenzijde; 33. *Crenella decussata*, r.klep; 34. *Anodonta* spec., glochidia; 35. *Plicatula filamentosa*, r.klep; 36. *Corbula costata*, r.klep; 37. terminologie *Thyasira flexuosa*, r.klep; 38. *Oxytoma inaequivalvis*, l.klep.